

SZAKDOKUMENTUMOK

Szakedokumentum: A jólét elérése – Globális keretrendszer a jólétnek a népegészségügybe való integrálására egészségfejlesztési megközelítés alkalmazásával

Report: Achieving well-being – A global framework for integrating well-being into public health utilizing a health promotion approach

Fordító: [Vitrai József](#)

Doi: [10.58701/mej.12244](https://doi.org/10.58701/mej.12244)

Lefordított dokumentum: World Health Organization WHA 76 | Achieving well-being: A global framework for integrating well-being into public health utilizing a health promotion approach.

(6 April 2023) <https://www.who.int/publications/m/item/wha-76---achieving-well-being--a-global-framework-for-integrating-well-being-into-public-health-utilizing-a-health-promotion-approach>

Kulcsszavak: jólét; népegészségügy; egészségfejlesztés; WHO

Keywords: wellbeing; public health; health promotion; WHO

Absztrakt

A [WHA75.19](#) határozatnak megfelelően és az [EB152/20](#) dokumentumban leírtak szerint a globális keretrendszer rendelkezésre áll a 2023. május 21–30. között megrendezésre kerülő hetvenhatodik Egészségügyi Világközgyűlés számára.

2022-ben a hetvenötödik Egészségügyi Világközgyűlés felkérte az Egészségügyi Világszervezet (WHO) főigazgatóját, hogy – a WHO megbízatásán belül – dolgozzon ki egy keretet a jólét elérésére, amely a fenntartható fejlődés 2030-ig szóló menetrendjére és az abban foglalt tizenhét fenntartható fejlődési célra épül, és a tagállamokkal konzultálva határozza meg az egészségfejlesztés ebben betöltött szerepét.

A jólét elérése: A jólétnek a közegészségügybe való integrálásának globális kerete az egészségfejlesztési megközelítést alkalmazva hat stratégiai irányt javasol a társadalmi jólét előmozdítására. A globális egészségügyi közösség és az országok tapasztalataiból származó leghatékonyabb politikai irányvonalakat foglalja össze.

Az egészség előmozdítására és védelmére irányuló számos intézkedés az egészségügyi ágazaton kívül esik, és szoros együttműködést igényel más ágazatokkal. Ez a keretrendszer útmutatóként szolgál a különböző ágazatok és érdekelt felek számára, hogy koherens és összehangolt módon vegyenek részt egy közös cél érdekében: az emberek és a bolygó egészségének fenntartható és méltányos módon történő elő-

mozdítása érdekében. Rávilágít a társadalmi jólét és fejlődés különböző aspektusaira, amelyeket jellemzően különálló és elkülönült területként kezelnek, és olyan politikai irányvonalakat javasol, amelyek a kölcsönös előnyök előmozdítását szolgálják azáltal, hogy egy olyan társadalom létrehozására irányuló közös cél érdekében dolgoznak, amely mindenki jólétét szolgálja.

A keretrendszer a hatékony partnerségekre, valamint a kormányzat, a köz- és magánszervezetek nem állami szereplői – az egészségügyi ökoszisztémán belül és kívül – közös és összehangolt fellépéseire támaszkodik, az "egész kormányzat" és az "egész társadalom" megközelítést alkalmazva.

A jólét elérése

Globális keretrendszer a jólétnek a népegészségügybe való integrálására egészségfejlesztési megközelítés alkalmazásával

"A világ olyan egymást érő válságokkal néz szembe, amelyek már az emberiség túlélését fenyegetik. Mindezekkel a válságokkal – és a megelőzésük, a kezelésük módjával – a Fenntartható Fejlődési Célokban holisztikusan foglalkoznak. Magunkat veszélyeztetve hagyjuk ezeket figyelmen kívül."

(ENSZ-főtitkár, Fenntartható fejlődési célokról szóló jelentés, ENSZ, 2022)

TARTALOMJEGYZÉK

I. A KERETRENDSZERRŐL	80
II. BEVEZETÉS: A JÓLLÉTI TÁRSADALMAK.....	80
A. Az egészséget és a jóllétet elősegítő társadalmak.....	81
B. A jóllét eróziójának alapvető okai és társadalmi hatásai	82
C. Társadalmi jóllét és sebezhetőség.....	83
D. Egészségfejlesztés: a jólléthez vezető kritikus út.....	84
III. A WHO A JÓLLÉTRE ÖSSZPONTOSÍT	85
IV. A JÓLLÉT GLOBÁLIS KERETE	86
A. Vízió	87
B. Cél.....	87
C. Fő célkitűzések	87
D. A jóllét alapjai	87
E. Stratégiai irányok és megvalósítható szakpolitikai irányvonalak	88
1. Stratégiai irányvonal: A Föld és ökoszisztémáinak ápolása	89
2. Stratégiai irány: A szociális védelmi és jóléti rendszerek méltányosságon, befogadáson és szolidaritáson alapuló kialakítása	91
3. Stratégiai irány: Az emberi fejlődést szolgáló, méltányos gazdaságok kialakítása és végrehajtásának támogatása	93
4. Stratégiai irányvonal: A méltányos, általános egészségügyi ellátás előmozdítása az egészségügyi alapellátás, az egészségfejlesztés és a megelőző szolgáltatások révén	96
5. Stratégiai irány: Olyan méltányos digitális rendszerek előmozdítása, amelyek közhasznú szolgáltatásokat nyújtanak, hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz és mentesek a kereskedelmi érdekektől	99
6. Stratégiai irány: A jóllét mérése és nyomon követése	100
V. A JÖVŐ ÚTJA.....	102
VI. HASZNOS HIVATKOZÁSOK ÉS TOVÁBBI OLVASNIVALÓK	104
Honlapok	108

I. A KERETRENDSZERRŐL

2022-ben a hetvenötödik Egészségügyi Világszervezet (WHO) főigazgatóját, hogy – a WHO széles körű megbízatásán belül – dolgozzon ki egy keretrendszert a jólét elérésére, a Fenntartható Fejlődés 2030-ig Szóló Menetrendjére és a tizenhét fenntartható fejlődési céljára építve, és a tagállamokkal konzultálva határozza meg az egészségfejlesztés ebben betöltött szerepét.

A jólét elérése: A jólétnek a népegészségügybe való integrálásának globális kerete az egészségfejlesztési megközelítés alkalmazásával kulcsfontosságú stratégiai irányokat ad a "jóléti társadalmak" eléréséhez.^{1,2} A dokumentum a globális egészségügyi közösség leghatékonyabb stratégiai irányait és politikai irányvonalait foglalja össze, és átfogó útmutatóként szolgál a tagállamok és partnereik számára a mindenki számára elérhető jóléti társadalmak kialakításának elősegítésére irányuló erőfeszítéseikhez.

Tekintettel arra, hogy az egészségügyi rendszeren kívül gyakran kell feladatokat végrehajtani, a Keretrendszer közös nyelvet és célt is biztosít az egyes ágazatok és partnerek számára, hogy összehangolt módon tudjanak a jóléti társadalom megvalósításában részt venni.

A Keretrendszer a hatékony partnerségek megerősítésére, valamint a kormányzat, a nem állami köz- és magánszervezetek szereplői – az egészségügyi ökoszisztémán belül és kívül – közös és összehangolt fellépésére támaszkodik, hogy elősegítse

az összkormányzati és az osztályszintű megközelítéseket, amelyek a lakosság és a bolygó egészségének javát szolgálják.

II. BEVEZETÉS: A JÓLLÉTI TÁRSADALMAK

A "jóléti társadalmak" perspektívája – amely részben az őslakosok tudásrendszereinek megismeréséből és megbecsüléséből ered – megteremti az alapokat ahhoz, hogy a jelenlegi és a jövő generációk minden tagja egy egészséges bolygón boldogulhasson, a válságok ellenére, és függetlenül attól, hogy hol él. Ez a megközelítés azt hangsúlyozza, hogy az élet minden egyéni és kollektív dimenziója fontos a teljes életút során. A jóléti társadalmak olyan bátor szakpolitikákat és átalakító megközelítéseket alkalmaznak, amelyek többek között a következőkre épülnek:

- Az egészség pozitív szemlélete, amely magában foglalja a fizikális, mentális, pszichológiai, érzelmi, spirituális és szociális jólétet.
- Az emberi jogok, a társadalmi és környezeti igazságosság, a szolidaritás, a társadalmi nemek közötti és nemzedékek közötti egyenlőség, valamint a béke elvei.
- A siker új, a bruttó hazai termék (GDP) túli olyan mutatói³, amelyek figyelembe veszik az egyéni és társadalmi jólétet, és új prioritásokhoz vezetnek az egészségügyi közkiadások terén.
- Az egészségfejlesztés középpontjában a felhatalmazás, a befogadás, a méltányosság és az értelemtelenség részvétel áll.

¹ A Keretrendszerben használt kifejezések összhangban vannak a következőkkel: Egészségfejlesztési fogalomtár 2021. Genf: World Health Organization: 2021 <https://www.who.int/publications/i/item/9789240038349> Hozzáférés: 2023. március 29.

² Fordító: Ebből válogatás: [Szakdokumentum: Válogatás az Egészségügyi Világszervezet 2021-es Egészségfejlesztési szótárából \(fordítás\)](#)

³ Fordító: Ehhez lásd még: [Hol a boldogság mostanában?](#)

A jóléti perspektíva felé mutató növekvő lendület olyan új társadalmi szerződést követel, amely a politikai és társadalmi döntéshozatal középpontjában a társadalmi, gazdasági és környezeti szempontokat egyensúlyba hozza. Az ilyen szakpolitikák és intézkedések a kormányzat és a társadalom egészét átfogó megközelítéseken alapulnak, amelyek célja az összehangoltabb és egymáshoz jobban illeszkedő válaszok elérése.

A jóléti megközelítések megvalósíthatósága megköveteli, hogy a kormányzat és a legfontosabb érdekelt felek közös irányadó elvek és referenciakeret köré szerveződjenek, világosan meghatározott tevékenységekkel és elszámoltathatósági mechanizmusokkal. Az egészségügyi minisztériumok, ügynökségek és szervezetek döntő szerepet játszanak annak az elképzelésnek az előmozdításában, hogy az egészségbe való befektetés az általános társadalmi jóléthez és a fenntartható fejlődéshez vezet. Ahhoz, hogy ezt hatékonyan tehessék, ezeknek a szervezeteknek át kell alakítaniuk és meg kell erősíteniük intézményi kapacitásaikat, hogy az egészséggel kapcsolatos szempontokat más szakpolitikákba, programokba és ágazatokba integrálják.

A. Az egészséget és a jólétet elősegítő társadalmak

A jólét nagyobb hangsúlyozása felé mutató kezdeményezések több évtizeden keresztül folyamatosan erősödtek, amint azt az egymást követő globális egészségügyi nyilatkozatok és charták is tükrözik, amelyek az egészséget és a jólétet annak felismerésében gyökereztetik, hogy mindkettőt társadalmi, gazdasági, politikai, környezeti és kereskedelmi meghatározó tényezők befolyásolják.

Az 1978-as *Alma-Atai Nyilatkozat* az egészségügyi alapellátást kulcsfontosság-

únak nevezte az "Egészséget mindenkinek" célkitűzés eléréséhez. Az egészség és a jólét fogalmát tovább bővítették az *Ottawai Charta az Egészségfejlesztésről* dokumentumban, amely az egészséget az egyén által megélt állapotként, valamint a mindennapi élet erőforrásaként határozta meg (1986). Az életmódok individualista felfogásának meghaladásával, valamint a társadalmi környezet és a szakpolitika hangsúlyozásával az irányultság folyamatosan eltolódott az egyéni kockázati tényezők vagy kockázati magatartásformák középpontba állításáról a cselekvések és az embereket befolyásoló tényezők kontextusának és következményeinek figyelembevételére.

Az Egészség Társadalmi Meghatározó Tényezői Bizottság mérföldkönek számító jelentése, amelynek címe *A szakadék megszüntetése egy generáció alatt*, egy hatásmodellt állított fel az egészség és a jólét egyenlőtlen eloszlását befolyásoló tényezők magyarázatára. Ezek a "strukturális meghatározó tényezők" magukban foglaltak minden olyan társadalmi és politikai mechanizmust – beleértve a kormányzást, a makrogazdasági politikát, a szociálpolitikát, a közpolitikát, valamint a társadalmi és kulturális értékeket –, amelyek egy társadalomban a társadalmi-gazdasági helyzetet kialakítják, módosítják és fenntartják. 2009-ben az Egészségügyi Világszervezet Közgyűlése megvizsgálta a jelentést, és felszólította a tagállamokat, hogy vállaljanak politikai kötelezettségeket az egészséget meghatározó társadalmi tényezők kezelésére, amelyek egyenlőtlen egészségügyi eredményekhez vezetnek a szociális védelmi politikák révén.

A *Riói Politikai Nyilatkozat az Egészség Társadalmi Meghatározóiról* (2011), amelyet az Egészség Társadalmi Meghatározói Bizottság munkája inspirált, meghatározta az országok és a globális egészségügyi partnerek számára a legfontosabb intézkedéseket az egészség terén a nagyobb

egyenlőség elérése és az egészség és jólét szempontjából alapvető fontosságú javakhoz és szolgáltatásokhoz való méltányos hozzáférés előmozdítása érdekében. Ezt a nyilatkozatot a tagállamok 2012-ben jóváhagyták.

A 2016-os *Sanghaji Nyilatkozat az Egészség Előmozdításáról a Fenntartható Fejlődési Menetrend 2030-ig* dokumentum arra ösztönözte minden ágazat és a kormányzás minden szintjeinek vezetőit, hogy az egészséget és a jólétet az összes fenntartható fejlődési célban támogassák. A *Genfi Charta a jólétről*⁴ – a 2021-es 10. Globális Egészségfejlesztési Konferencia záródokumentuma – hangsúlyozza a fenntartható jóléti társadalmak megteremtésének és az igazságos egészség megvalósításának sürgősségét anélkül, hogy bolygónk egészségét károsítanánk.

B. A jólét eróziójának alapvető okai és társadalmi hatásai

A *Fenntartható Fejlődési Célok egyetemessége és összekapcsolódása a Fenntartható Fejlődési Menetrend 2030-ig* egyik fő jellemzője. Azzal a növekvő felismerésre válaszul alakították ki, hogy az egyidejű és összetett alkalmazkodási tényezők ágazatokon és kialakult silókon átívelve, a társadalom különböző szegmenseire kiterjedően befolyásolják a fejlődést. A Fenntartható Fejlődési Célok az egész világot érintik, integráltak és oszthatatlanok, kiegyensúlyozottan kezelik a gazdasági, társadalmi és környezeti dimenziókat. Az egészséget és a jólétet hasonlóképpen olyan tényezők határozzák meg, amelyek kívül esnek azon, amit hagyományosan az egészségügyi ágazatnak tekintünk, nevezetesen az egészséget meghatározó, egymást átfedő és metsző

társadalmi, strukturális, gazdasági, politikai, környezeti és kereskedelmi tényezőkön keresztül.

A legfontosabb fenntartható fejlődési kihívások, beleértve az egészségre és jólétre gyakorolt hatásokat is, közősek, és a következő okokhoz kapcsolódnak:

- **A tömeges, intenzív termelésen és fogyasztáson alapuló gazdasági fejlődési modellek**, amelyek hozzájárulnak a nem fertőző betegségek terjedéséhez, a természetes ökoszisztémák degradációjához, valamint a kevesek profitjának előtérbe helyezéséhez, szemben a következményeket viselő és a költségeket fizető emberekre és a bolygóra gyakorolt hatásokkal.
- **Az erőforrások egyenlőtlen elosztása** politikai örökséget tükröz, amely hatással van az emberek és a bolygó egészségét meghatározó társadalmi, strukturális, gazdasági, politikai, környezeti és kereskedelmi tényezőkre.
- **Törékeny egészségügyi, szociális védelmi rendszerek és meggyengült közszolgáltatások**, amelyek a közvagyon és a bürokrácia növekvő privatizációján, a szolgáltatási normák vagy a hozzáférés és az ellátás, a karbantartás és a beruházások egyenlőségének biztosításához szükséges állami irányítás nélküli szerződéses modelleken, valamint a kormányzat és a közigazgatás gyengébb nyilvános elszámoltathatóságán alapulnak, növelve az egészségügyi és szociális egyenlőtlenségek közötti különbségeket.
- **A digitális átalakulás** egyrészt lehetőségeket teremt a digitális egészségügyi megoldások számára, másrészt potenciálisan egyenlőtlenségi szakadékot generál az egészségügyi ellátás-

⁴ Fordító: Magyarul lásd: [Genfi Nyilatkozat a jólétért](#)

hoz való hozzájárulás, a gazdasági szerepvállalás, a félretájékoztatás és a társadalmi zavarok és a bizalmatlanság messzemenő kockázatai terén.

- **A gyors, nem tervezett urbanizáció és a népességnövekedés** összetett társadalmi-gazdasági, politikai és környezeti összefüggésekben az egyéni és társadalmi jólétet fenyegető veszélyek növekedését eredményezi.
- **Ellenőrizetlen technológiai innováció**, amely etikai kérdéseket vet fel, és amelyet jellemzően nem támaszt alá az emberi és a bolygó ökoszisztémáira gyakorolt egészségügyi hatások értékelése.

C. Társadalmi jólét és sebezhetőség

A világ összetett bizonytalanságokkal, sokkhatásokkal és egyidejű, egymással összefüggő válságok sorozatával szembeül: a klímaváltozástól és a környezetromlástól kezdve a járványokon és világjárványokon át a tartós instabilitásig, a humanitárius katasztrófákig, konfliktusokig és gazdasági zavarokig. A társadalom a saját bőrén tapasztalja meg, hogy az egészségügy, a környezetvédelem és a gazdaság jelenlegi megközelítései nem ellenállók az elhúzódó és egyidejűleg jelentkező válságokkal szemben, amelyek aláássák az emberek egészségét, és végző soron aláássák az egyéni és társadalmi jólétet.

Az országok különbözőképpen érzékenyek a válságokra és azok súlyosabb hatásaira, így a nemzetek és közösségek nagyon különböző módon vannak kitéve a válságoknak és a cselekvésre való ösztönzésnek. A Covid-19 világjárvány például számos, a társadalomban meglévő törést és egyenlőtlenséget, a jelenlegi gazdasági modellek törékenységet tárta fel, és rávilágított az egészséget meghatározó számos társadalmi, gazdasági, politikai,

környezeti és kereskedelmi tényező jelentőségére. A tragikus emberveszteség ellenére világosan megmutatta azt is, hogy az egészségre összpontosítva milyen rendkívüli eredményeket hozhat az összkormányzati, többoldalú és több ágazatot átfogó valódi együttműködés. Rávilágított továbbá az ellenálló közösségek és állami rendszerek megerősítésének alapvető fontosságára, miközben a kiszolgáltatott helyzetben lévő emberek szükségleteivel is foglalkozni kell.

A jólétet a WHO eredeti megfogalmazása szerint az egészség minden egyén számára egy pozitív, céltudatos és tapasztalati állapot: "Az egészség a teljes fizikai, mentális és szociális jólét állapota, és nem csupán a betegség vagy gyengeség hiánya". Az egészség fenntartása és védelme válságok idején integrált gondolkodást és cselekvést igényel a társadalmi, közösségi és egyéni jólét vonatkozásában, valamint a hozzáállás megváltoztatását és a kulcsfontosságú társadalmi struktúrákba való befektetést – különösen azokba, amelyek lehetővé teszik az emberek számára, hogy jobban irányítsák saját életüket és egészségüket.

Ahol az ilyen válságok elhúzódnak, átfednek a természeti katasztrófákkal, szélsőséges éghajlati jelenségekkel, az élelmiszerhiány időszakával, az élelmiszerárakra ható inflációhoz hasonló gazdasági hatásokkal, a tiszta víz hiányával és a gyenge egészségügyi rendszerekkel, a járványok kitörésének valószínűsége megnő, ami felerősíti az eredeti válságok hatásait. Mivel a válságkezelés és a helyreállítás, a humanitárius vészhelyzeti válaszok és a nemzeti fejlesztési megközelítések közötti hagyományos határok elmosódnak, az alkalmazkodás a társadalmi értékek és intézkedések alapvető átirányítását igényli az egészség és a jólét fenntartása és védelme érdekében minden szinten.

Mindenekelőtt az egészségre és a jólétre úgy kell tekinteni, mint olyan alapvető társadalmi értékekre, amelyeket meg kell védeni az erózió ellen. A válságok összeadódása a legsúlyosabb hatásokat számos olyan kiemelt területen okozza, amelyeket a Fenntartható Fejlődési Menetrend 2030-ig és annak tizenhét fenntartható fejlődési célja is kiemel: élelmiszer- és energiabiztonság; a tiszta vízhez és higiéniához való hozzáférés; az oktatáshoz való hozzáférés; a szegénység enyhítése és tisztességes munka; a gazdasági és politikai stabilitás; az emberi jogok; az emberek biztonságos mozgása; és a környezetvédelem.

Az orvosi egészségügyi paradigma főként az egyénekre összpontosít, betegségközpontú, és a kezeléshez és az ellátáshoz való méltányos hozzáférést követeli mindenki számára. A megelőző megközelítések kockázatorientáltak, valamint népesség és közösség szintű megelőzésen alapulnak. Az egészségfejlesztés középpontjában az egészséget szolgáló jó kormányzás áll, amely az emberek életkörülményeire, például a tágabb értelemben vett társadalomra és az egészséget meghatározó tényezőkre, valamint az emberek és közösségek döntésre felkészítésére fókuszál. Mindezek felett a jólét a holisztikus, anyagi és szellemi jólét kapcsolati állapotaként értelmezhető az egyes embereken belül és az emberek között a társadalomban. Végül az "Egy az egészség"⁵ megközelítés integrálja a nyugati és az őslakosok tudását, a bolygót élőlénynek, az emberekkel való kapcsolatát pedig kiegyensúlyozott és szimbiózisban lévő kölcsönösségnek tekinti.

Ahogy a különböző globális válságokat sem lehet elszigetelten kezelni, úgy a jövő egészségügyi paradigmájának is tartal-

maznia kell az orvosi, a megelőző és az egészségfejlesztési paradigma elemeit.

D. Egészségfejlesztés: a jóléthez vezető kritikus út

Az egészségfejlesztés az a folyamat, amely lehetővé teszi az emberek számára, hogy **növeljék az egészségük feletti kontrollt és javítsák azt**. A népegészségügy egyik fő funkciójaként az egészségfejlesztés támogatja a kormányokat, a közösségeket és az egyéneket abban, hogy megbirkózzanak az egészségügyi és jóléti kihívásokkal, és kezeljék azokat, hogy az egészséget meghatározó tényezőkre összpontosító és az "Egészséget minden szakpolitikában" szemléletű megközelítések, valamint az egyéni viselkedésváltoztatás révén egészségesebb népeket és környezetet alakítsanak ki. Ezt érdekérvényesítés, közvetítés és felhatalmazás révén éri el.

Érdekképviselés: Az egészségfejlesztés a szakpolitikák és programok átfogó befolyásolására törekszik azáltal, hogy az egészséget és a jólétet a társadalmi és személyes fejlődés alapvető értékeinek tekinti. A jólét perspektívája támogatja a külső nyomással és kihívásokkal való megbirkózáshoz szükséges képességeket, az egészséges választásokat elősegítő környezeten keresztül.

Közvetítés: Az egészségfejlesztés minden ágazatban és tudományágban releváns, és akkor válik hatékonnyá, ha a multiszektorális megközelítés révén az egyes érdekelt felek szakterületének kölcsönös megértését ötvözi, és arra épít. Fontos felismerni – és értékelni –, hogy az egészség és a jólét előmozdítását gyakran olyan emberek végzik, akik nem egészség-

⁵ Fordító: Erről lásd még: [Cikkismertetés: Mi is az „Egy az egészség”?](#)

ügyi szakemberként képzettek. Például a tanárok, sportedzők, közösségi munkások és sokan mások létfontosságú szerepet játszanak az egészséget támogató környezet kialakításában és a rossz egészségi állapotot meghatározó tényezők kezelésében. Az egészségfejlesztés különböző érdekek közötti közvetítést igényel. Mivel az egészségügyi eredményeket az egészségügyi ágazaton kívüli szakpolitikák és intézkedések is befolyásolják, létfontosságú, hogy megértsük és értékeljük más ágazatok érintetteinek célkitűzéseit és céljait, és hogy azonosítsuk azokat a lehetőségeket, amelyek elősegítik az egészség javulását. Napjaink legnehezebb és legösszetettebb problémái közül néhány azonban "ördögi"⁶, azaz nehezen megoldható. Ezen összetett problémák közül sok veszélyezteti az emberi egészséget. Az éghajlatváltozás, a biológiai sokféleség csökkenése, a környezetszennyezés, a tartós szegénység, az egyre terjedő elhízási járvány és az élelmiszer-biztonság hiánya mind-mind példák az ilyen "ördögi" problémákra. Számos ilyen probléma kezelésére azonban komoly bizonyítékok állnak rendelkezésre, amelyek leírják a megoldásokat.

Felhatalmazás: Az egészségfejlesztés a konzultáción, a részvételen vagy az elkötelezettség egyéb formáin túl az egyéni és közösségi felhatalmazás erősítésének egyik eszköze. Ez megfelelő egészségismereteket, közösségi felelősségvállalást és olyan fellépést feltételez, amely kifejezetten a társadalmi és politikai változást célozza. A tagállamok és a kulcsfontosságú érintettek az egészségfejlesztést az egészség és a jólét előmozdítására használhatják a felhatalmazáson keresztül: személyes cselekvés ösztönzése, érintetti csoportok fejlesztése, közösségi szerve-

zetek és partnerségek, valamint társadalmi és politikai cselekvés révén.

A többi népegészségügyi funkcióhoz hasonlóan az egészségfejlesztés végső célja az egészségi állapot javítása, valamint a lakosság és a közösségek fizikai, mentális, társadalmi és gazdasági jólétének támogatása, beleértve az életminőség, a funkcionalitás, a függetlenség, a méltányosság, a halálozás és a megbetegedések javulását. Az egészséget meghatározó tényezőkkel kapcsolatos korábbi munkák gyakran az egészségre gyakorolt negatív hatásokat, például az egyenlőtlenségeket, a társadalmi különbségeket, a kirekesztést stb. veszik figyelembe. Az egészségfejlesztés révén azonban az emberek születésének, növekedésének, tanulásának, munkájának és öregedésének körülményei is befolyásolhatók úgy, hogy azok pozitív hatást gyakoroljanak az egészségre, például az egészséget támogató termékek, szolgáltatások és áruk támogatása, a befogadó társadalmakat alakító közpolitikák és az embereket és közösségeket döntésekre felkészítő kormányzási mechanizmusok.

III. A WHO A JÓLLÉTRE ÖSSZPONTOSÍT

Az egyéni és társadalmi jólét lehető legmagasabb szintjének elérése a WHO alapvető célkitűzése. Mivel ezt a célkitűzést egyértelműen számos, az egészségügyi ágazaton kívüli politikai döntés is befolyásolja, a WHO alapszabálya körvonalazta a szervezetre bízott feladatokat, hogy tágabb megbízatását teljesítse. Ezek közé tartozik többek között a következők előmozdítása:

⁶ Fordító: Ehhez lásd még: [Milyen legyen a népegészségügy legújabb iránya? Vitaindító az új népegészségügyi szemlélet sajátosságairól](#)

- szükség esetén más szakosított ügynökségekkel együttműködve a táplálkozás, a lakhatás, a higiénia, a rekreáció, a gazdasági vagy munkakörülmények és a környezeti higiénia egyéb szempontjainak javítása; és
- az egészség fejlesztéséhez hozzájáruló tudományos és szakmai csoportok közötti együttműködés.

Ez a Keretrendszer teljes mértékben összhangban van a WHO széles körű megbízásával és feladataival.

Amikor a világ 2015-ben új és ambiciózus fejlesztési menetrendet és fenntartható fejlődési célokat fogadott el – az előző millenniumi fejlesztési célokra építve, amelyek a szegénység csökkentésére irányuló erőfeszítéseket az alacsony és közepes jövedelmű országokra összpontosították –, a WHO ugyanilyen ambiciózusan lépett fel, és az egészséget a Fenntartható Fejlődési Célok esetében is támogatta, valamint azon dolgozott, hogy mindenki számára, minden életkorban biztosítsa az egészséges életet és elősegítse a jóllétet, miközben senkit sem hagy hátra. A WHO szerepe nélkülözhetetlen a Fenntartható Fejlődési Menetrend 2030-ig céljainak az egészség és a jóllét tekintetében történő továbbvitelében.

A WHO 13. Általános Munkaprogramja összefüggő stratégiai prioritásokat (a "3 milliárd célt") határozott meg e célok elérése érdekében, és mérhető teszi a kapcsolódó feladatokat is. Célja, hogy 2025-ig (1) egymilliárd emberre kiterjessze az általános egészségügyi lefedettséget, (2) egymilliárd embert felkészítsen az egészségügyi vészhelyzetek jobb kezelésére, és (3) egymilliárd ember egészségét és jóllétét javítsa. A WHO az *Egészségesebb népesség előmozdítása keretrendszer* révén a harmadik célra, az egészség és a jóllét javítására összpontosít, és útmutatást nyújt a különböző társadalmi, gazdasági és

környezeti politikai és programozási kezdeményezésekhez.

IV. A JÓLLÉT GLOBÁLIS KERETE

A jóllétre vonatkozó menetrend kialakításához először is létre kell hozni egy keretet, amely közös értelmezést és konszenzust teremt a legfontosabb szakpolitikai irányok körül. A Keretrendszer magában foglalja az egészségfejlesztés központi gondolatait és funkcióit, és az egyetemesség és a méltányosság elveire épül, a legnagyobb erőfeszítéseket a leginkább rászoruló népességcsoportokra irányítva. Hangsúlyozza, hogy fokozni kell az emberek és a bolygó érdekében a kormányok és partnerek közös elszámoltathatóságát a fenntartható beruházások maximalizálása, valamint az értékarányos és a célnak megfelelő társadalmi eredmények elérése érdekében a jelenlegi és a következő generációk számára.

A Keretrendszer egy jövőképet, egy átfogó célt, fő célkitűzéseket, alapelveket, valamint egyelőzetes végrehajtási és nyomonkövetési tervet tartalmaz.

A jóllét elérésére irányuló erőfeszítések túlmutatnak egyetlen ágazat hatáskörén, és többoldalú, kollektív és összehangolt válaszokat igényelnek. A végrehajtás hatékony partnerséget igényel, mivel csak közös munkával teljesülhet a mindenki számára elérhető társadalmi jóllét víziója. Elismerve, hogy a nemzeti kontextusok és prioritások jelentősen eltérnek egymástól, a Keretrendszer átfogó összefoglalót nyújt a különböző szereplők – többek között a minisztériumokon belüli szereplők, a köz- és magánszektorbeli partnerek, valamint a civil társadalom – közös munkájáról.

A fő célközönség a közösségek és a kormányok kulcsfontosságú érintettjei, helyi és nemzeti szinten, akik az egészségügyi ágazaton belül és kívül dolgoznak.

A. Vízió

Társadalmi jólét, amely lehetővé teszi, hogy minden ember boldoguljon és teljes fizikális és mentális egészségi potenciálját kiaknázhassa egész életében és generációkon átívelően.

B. Cél

A méltányos egészség megvalósítása mellett most és a jövő nemzedékek számára elkötelezett tagállamok ösztönzése, megerősítése és támogatása a fenntartható, jóléti társadalmak átalakító változásokkal történő létrehozására irányuló erőfeszítéseikben.

C. Fő célkitűzések

Ennek az ambiciózus célnak az eléréséhez konkrétabb célokat kell kitűzni, amelyek a következőket foglalják magukban:

- a) Több ágazat magas szintű döntéshozóinak, kulcsfontosságú szereplőinek és nyilvánosságának cselekvésbe, valamint a mindenki egészségét és jólétét javító szakpolitikák és programok kialakításába történő bevonása
- b) Az átalakító változások előmozdítása összehangolt ágazatközi fellépések révén, valamint hozzájárulás a méltanyosságon, befogadáson, szolidaritáson és fenntartható fejlődésen alapuló, ellenálló társadalmak építéséhez.
- c) A meglévő fenntartható fejlődés, az általános egészségügyi ellátás és más, az egészséggel kapcsolatos célok, stratégiák, keretrendszerek és cselekvési tervek felé történő haladás felgyorsítása az egészségfejlesztés támogatásával
- d) Kutatások végzése az egészségfejlesztés legjobb gyakorlatainak és azok hatásainak, valamint a lakosság köré-

ben a fogyasztásra és a magatartásra gyakorolt hatásuknak a megértése érdekében.

- e) Olyan társadalmi, fizikai és gazdasági környezet megteremtése, amely lehetővé teszi az emberek számára, hogy maguk irányítsák saját életüket, egészségüket és jólétüket.
- f) Az egészségműveltség fejlesztése az egészség és a jólét javítása érdekében mindenki számára.
- g) Az egészségfejlesztési kapacitás és gyakorlat fejlesztése a jelenlegi és a kialakulóban lévő népegészségügyi kihívások kezelése érdekében, beleértve a digitális átalakulásra való összpontosítást.
- h) A nemzetközi pénzügyi intézményekkel és releváns érintettekkel való együttműködés előmozdítása a fenntartható finanszírozás előmozdítása érdekében valamennyi ország lakossága jólétének és egészségének javítását célzó szakpolitikák finanszírozása érdekében.
- i) A jóléti kormányzás nemzetközi és nemzeti szintű megerősítése, valamint a tagállamok támogatása a Keretrendszer célkitűzéseinek elérésére irányuló erőfeszítéseikben.

D. A jólét alapjai

- A pozitív jóléttel rendelkező társadalmak biztosítják az alapokat ahhoz, hogy a jelenlegi és a jövő generációk minden tagja egy egészséges bolygón boldogulhasson, függetlenül attól, hogy hol él. Az ilyen társadalmak olyan bátor politikákat és átalakító megközelítéseket alkalmaznak, amelyek az egészség pozitív szemléletén alapulnak, amely integrálja a fizikális, mentális, lelki és szociális jólétet.
- A hatékony, biztonságos, megfizethető és minőségi egészségügyi rend-

szerekhez való általános hozzáférés, amelyek fenntartják a kiszolgáltatott népességcsoportok pénzügyi védelmét.

- Az emberi jogok, a társadalmi és környezeti igazságosság, a fenntartható fejlődés, a szolidaritás, a méltányosság, a bioetika, a társadalmi nemek és a generációk közötti egyenlőség, az interkulturalitás és a béke alapelvei.
- Társadalmak, amelyek nagy hangsúlyt fektetnek a nem fertőző betegségek, például a rák, a szív- és érrendszeri betegségek, a cukorbetegség, a légzőszervi betegségek vagy az elhízás fő kockázati tényezőinek kezelésére. Jólleti társadalmak azok, amelyek kedvező környezetet teremtenek az emberek számára, hogy fizikailag aktívabbak legyenek, tartósan támogatják az ételmisszerellátási programokat, képessé teszik az embereket az egészséges táplálkozásra és a kevesebb alkoholfogyasztásra, valamint a dohánymentes társadalmak.
- Elkötelezettség a tiszta levegő, a tiszta ivóvíz, és a fenntartható, alacsony szén-dioxid-kibocsátású fejlődés mellett, amely az emberek közötti kölcsönösségen és tiszteleten, valamint a természettel való békés együttélésen alapul.
- Társadalmak, amelyek azonosítják a mentális egészséget fenyegető főbb kockázatokat, és elkötelezik magukat a mentális egészség előmozdítását elősegítő környezet megteremtése mellett.
- A siker új, a GDP-n túli mutatói, amelyek figyelembe veszik az emberek és a bolygó jólétét, és a közkiadások új prioritásaihoz vezetnek.

- A társadalmi jólét elengedhetetlen az egyéni jólét feltételeinek megteremtéséhez, amelyben a társadalmi struktúrák és rendszerek elősegítik a népesség szintű egyenlőséget az egészséget meghatározó tényezők tekintetében. Ennek eredményeképpen az egyének kevesebb akadállyal szembesülnek az egészségfejlesztő erőforrásokhoz való hozzáféréshez és az egészséges életmódok megvalósításához.
- Az egészségfejlesztés alapvetően az „Egészséget minden szakpolitikába” elven, az egészséges környezetben, a felhatalmazáson, a befogadáson, a méltányosságon és az értelmes részvételen alapul.

E. Stratégiai irányok és megvalósítható szakpolitikai irányvonalak

A jólleti megközelítésnek az egészségfejlesztés szemszögéből történő megvalósításához ez a Keretrendszer stratégiai irányokat, kapcsolódó szakpolitikai irányvonalakat javasol, valamint a nemzeti végrehajtási módokra példákat mutat be a jelenlegi és jövőbeli népegészségügyi kihívások enyhítése érdekében, és megteremti a feltételeket a kormányzat és az emberek számára az egészség és a jólét előmozdításához egy globalizált világban.

A Keretrendszer várhatóan felgyorsítja a WHO meglévő globális cselekvési terveiben felvázolt intézkedéseket is, amelyek segítik az országokat a betegségteher leküzdésére és az egészségesebb népesség előmozdítására vonatkozó, elfogadott célok elérésében.

Ilyenek többek között az *Egészséges Életet és Jólétet Mindenkinél Globális Cselekvési Terv*, a kapcsolódó kötelezettségvállalások az ügynökségek közötti együttműködés megerősítésére, hogy közös fellépéseket tegyenek, és összehangoltabb támogatást nyújtsanak az országok által kidolgozott és vezetett nemzeti terveknek és stratégiáknak; az egészségügyi alapellátás mérési kerete és az egészségügyi rendszerek egészségügyi alapellátás szemszögéből történő nyomon követésére szolgáló mutatók, valamint a nemek közötti egyenlőség, a méltányosság és az emberi jogok előmozdítása a népegészségügyi politikákban és programokban; az *Anyák, Csecsemők és Kisgyermekek Táplálkozásának Globális Nyomon Követési Kerete*; az *Étrenddel, Testmozgással és Egészséggel Kapcsolatos Globális Stratégia*; a *WHO Egészséges Munkahelyi Kerete*; az *Egészségfejlesztő Iskolák Globális Standardja*; *Környezetegészségügyi Mutatók*; az *Öregedés és az Egészség Globális Stratégiája és Keretrendszere*; az *Antimikrobiális Rezisztencia Globális Keretrendszere*; a *Fizikai Aktivitás Ösztönzésének Globális Keretrendszere*; a *Nem Fertőző Betegségek Megelőzésének és Visszaszorításának Globális Keretrendszere és Végrehajtási Ütemterve, 2023-2030* (beleértve a "3. függelékét"); *WHO Dohányzás-ellenőrzési Keretegyezmény* és annak iránymutatásai, amelyek a WHO-MPOWER intézkedésekkel együtt megalapozzák az országok számára a dohányzás elleni küzdelem végrehajtását és irányítását; *Globális Táplálkozási Célok 2025*; *Globális Egészségügyi, Környezetvédelmi és Éghajlatváltozási Stratégia* és az azt támogató, a *WHO* és más *ENSZ Egészségügyi És Környezetvédelmi Útmutatásainak Kompendiuma (2022)*; a *Globális Alkohol Cselekvési Terv*; és a *globális Közúti Közlekedésbiztonság Cselekvés Évtizede 2021-2030*.

Az egészségfejlesztés a népegészségügy egyik mozgatórugójaként hozzájárul a célok megvalósításához. Az egyes stratégiai irányok alatt példák találhatók a szakpolitikai irányokra. Míg a stratégiai irányokat úgy kell tekinteni, mint amelyek egy átfogó megközelítést foglalnak magukban a kulcsfontosságú nemzeti és helyi érdekelt bevonásával, a megfelelő szakpolitikai irányokat a nemzeti kontextusnak, az ország erőforrásainak és a *Fenntartható Fejlődés Menetrend 2030-ig* keretében tett globális kötelezettségvállalásoknak megfelelően kell meghatározni.

1. Stratégiai irányvonal: A Föld és ökoszisztémáinak ápolása

Az őslakosok tudása és szakértelme által teljes mértékben lefedett módon az emberi és a környezeti egészség elválaszthatatlanul összekapcsolódik, és a biztonságos, tiszta, egészséges és fenntartható környezethez való hozzáférés emberi jog. Az egészséget meghatározó környezeti és ökológiai tényezők negatív hatásainak csökkentése alapvető fontosságú a jelenlegi és a jövőbeli generációk egészségének és jólétének előmozdítása, valamint mindenki számára a boldogulás lehetővé tétele szempontjából. A jóléti társadalmak prioritásként kezelik az alacsony szén-dioxid-kibocsátású gazdaságra való gyors és igazságos átalálást, amely a *Párizsi Megállapodásban* meghatározottak szerint a hőmérséklet-emelkedést ebben az évszázadban a megállapított határértékeken belül tartja. Ezek a társadalmak mindenki számára tiszta energiához való hozzáférést biztosítanak, növelik a biológiai sokféleséget, csökken-tik az erőforrások kimerülését és a környezetszennyezést, támogatják az ember és a természet közötti harmonikus kapcsolatokat, és központi jelentőséget tulajdonítanak az őslakosok tudásának és

vezetésének. Olyan víz- és élelmezési rendszereket támogatnak, amelyek csökkentik a környezeti károkat és elősegítik az egészséges táplálkozást (beleértve a szoptatást).

Szakpolitikai irányok

- Olyan környezetvédelmi irányítási rendszerek előmozdítása, amelyek magukban foglalják az "Egészség minden szakpolitikában" és az "Egy az egészség" megközelítést, és hangsúlyozzák a teljesrendszer-irányítást.
- A természeti kockázatoknak, szélsőségeknek vagy katasztrófáknak való kitettség, illetve az élet- és munkakörülmények (pl. levegő-, víz- és/vagy beltéri szennyezés) miatt kiszolgáltatott helyzetben lévők védelme.
- Nemzeti szintű multiszektorális keretek/tervek kidolgozása a környezetvédelmi célok elérését célzó kulcsfontosságú intézkedésekkel, beleértve a levegőminőség javítását, a biztonságos ivóvízellátást, a biológiai sokféleség csökkenésének mérséklését és növelését, a vegyi anyagokkal való hatékonyabb gazdálkodást, valamint az éghajlatváltozás enyhítésére és az ahhoz való alkalmazkodásra vonatkozó célok elérését.
- Szakpolitika kidolgozása az olaj- és gáztermelés és a fosszilis tüzelőanyagoktól való függőség csökkentésére, megújuló alternatívák kifejlesztésére és az energiafogyasztás csökkentésére.
- A lakosság egészségműveltségének bővítése és a széles körben elterjedt téves információk leküzdése a környezetvédelemmel kapcsolatos intézkedések támogatásának és felelősségvállalásának biztosítása érdekében.
- Olyan gazdasági és árképzési modellek elfogadása, amelyek elérhetőbbé teszik a környezetbarát választásokat.

- Fenntartható élelmezési rendszerek, valamint mezőgazdasági, föld-, szén-dioxid-, szénlábnyom- és vízhasználati szakpolitikák kidolgozása, amelyek az "Egy az egészség" és az egészséget támogató megközelítéseken alapulnak, és amelyek szabályozzák az agrokémiai szerek, a peszticidek és transzgenikus vetőmagok használatát is.

Példák a nemzeti szintű beavatkozásokra*

- Az "Egy az egészség" megközelítésen alapuló ágazatközi irányítási rendszerek létrehozása.
- A kormányoknak fontolóra kell venniük, hogy olyan gazdaságokba/iparágakba fektessenek be, amelyek megőrzik a természetes ökoszisztémákat, és támogatják a fenntartható átmenetet a városi és vidéki területeken.
- A nemzeti kereskedelmi, fejlesztési és mezőgazdasági politikák a dohánytermékek és a pálmaolaj kitermelését olyan alternatívákra irányítják át, amelyek nem károsítják az embereket és/vagy a bolygót, és kockázat alapú befektetési kereteken alapuló szociális védelmi programokat integrálnak.
- A kormányok és a nemzetközi partnerek minden szinten előmozdítják az állami, közösségi, civil társadalmi szervezetek és a magánszektor közötti partneriségeket, hogy olyan gazdasági potenciált mozgósítsanak, amely mindenki számára előnyös, és nem károsítja a bolygót.

** A nemzeti beavatkozásokra vonatkozó példák nem teljes körűek, és azokat az adott ország körülményei, erőforrásai és folyamatban lévő politikai kötelezettségvállalásai alapján kell mérlegelni.*

2. Stratégiai irány: A szociális védelmi és jóléti rendszerek méltányosságon, befogadón és szolidaritáson alapuló kialakítása

A társadalmi jólét középpontjában az igazságosság és méltányosság elvein alapuló szociális védelmi rendszerekhez való hozzáférés áll. A szociális védelmi szakpolitika fontos szerepet játszik a népesség egészségének és az egészségegyenlőségének biztosításában. Összességében a szociális védelem növeli a jövedelem-biztonságot, lehetővé téve az emberek számára, hogy beruházzanak és vagyontárgyakat halmozzanak fel (pl. emberi, termelési és pénzügyi célokra), diverzifikálják megélhetési forrásaikat, a foglalkozások között mozogjanak – ami elengedhetetlen a dinamikus gazdaságokhoz –, amely sokszoros gazdasági, társadalmi és egészségi előnyökkel jár. Ezeket a rendszereket és elveket be kell építeni a kormányzati döntéshozatalba és a közpolitikai menetrendekbe. Az ENSZ képviseli a nemzeti szociális védelem "küszöbének" megemelését, amely legalább négy szociális biztonsági garanciát biztosít: alapvető egészségügyi ellátás, alapvető jövedelmi biztonság a gyermekek számára, alapvető jövedelmi biztonság azon aktív korú személyek számára, akik nem tudnak elegendő jövedelmet szerezni (különösen betegség, munkanélküliség, szülés és fogyatékoság esetén), és alapvető jövedelmi biztonság az idősek számára. Ezek a szociális védelmi garanciák többszörös előnyökkel járnak az egészség és az egészségegyenlőség szempontjából, többek között az alábbiakkal:

- a) Az akut és krónikus stressz, az éhezés, a táplálkozás és más káros anyagnak kitettségek enyhítése.
- b) Az egészségügyi ellátáshoz való hozzáférés, a kezelésben való együttműködés és az életmódváltás megkönnyítése.
- c) A jólét társadalmi akadályainak, pél-

dául a különböző szociális és egészségügyi állapotokhoz kapcsolódó megbélyegzésnek a felszámolása, valamint a pozitív szülői magatartás erősítése a gyermekek jóléte érdekében a korai gyermekkori fejlődés érdekében.

- d) A személyközi kapcsolatok javítása és a személyközi erőszak csökkentése.
- e) Az egészségkárosodás által súlyosbított hátrányok generációk közötti átöröklésének csökkentése.
- f) A társadalmi nemek közötti egyenlőség javítása, valamint a megbélyegzés és a megkülönböztetés csökkentése.
- g) A társadalmi kohézió, valamint a humán és társadalmi tőke javulása.

A szociális védelmi rendszereket olyan társadalmi befektetésnek kell tekinteni, amely hozzájárul a gazdasági, társadalmi és környezeti fejlődéshez, és megóvja a jövő generációit a megöröklött szegénységben éléstől. A szélsőséges egyenlőtlenségek negatívan hatnak a társadalmakra, megosztottságot eredményeznek az emberek és közösségek között, és politikai zavarokhoz vezethetnek. A magán- és az állami szektor, valamint a civil társadalom szereplőinek közös erőfeszítései erősíthetik a szociális védelembe és a jóléti rendszerekbe való befektetést. A szociális védelmi és jóléti rendszerek fenntarthatósága a szolidaritás és a társadalmi tőke elvei iránt elkötelezett közösségeken és kormányokon múlik. A kormányoknak vezető szerepet kell vállalniuk a szociális védelemmel kapcsolatos normák meghatározásában, valamint az igazságos és méltányos rendszerek létrehozásában.

Szakpolitikai irányok

- A szociális jóléti rendszerek létrehozása és bővítése, valamint megfelelő és fenntartható finanszírozás, nyilvános átláthatóság és elszámoltathat-

tóság biztosítása ezek irányítása és finanszírozása tekintetében.

- Erős politikai és jogi keretek kialakítása nemzeti és társadalmi párbeszéd, szilárd közigazgatási rendszerek és fenntartható, megfelelő finanszírozás révén.
- Az informális gazdaságból a formális gazdaságba való átmenet támogatása és a szociális védelemből kiesők lefedése, különös tekintettel az informális gazdaságban dolgozókra.
- A szociális védelem biztosításának megerősítése, beleértve a környezet tiszteltében tartását ezekben a rendszerekben.
- A szociális jóléti rendszerekben rejlő lehetőségek minél teljesebb kiaknázása az alkalmazkodóképes, sokkhatásokra reagáló szociális védelem biztosítása érdekében, hozzájárulva a fenntartható fejlődéshez és a világválságok és más egészségügyi, környezeti és gazdasági válságok idején való ellenálló képességhez.
- Az egyetemes szociális védelmi politikák erősebb integrációjának biztosítása.
- Olyan szociális jóléti rendszerek előmozdítása, amelyek elősegítik a társadalmi innovációt, a termelékenységet, a készségfejlesztést és az együttműködést, miközben megőrzik és támogatják a több mint 90 országban élő 370–500 millió őslakos hagyományait és kultúráját.
- Együttműködés a szociális partnerekkel az egyetemes és fenntartható szociális védelmi rendszerek, valamint a biztonságos és egészséges, erőszak- és zaklatásmentes munkakörnyezet mint alapvető emberi jog előmozdítása érdekében.

Példák a nemzeti szintű beavatkozásokra

- A központi kormányzat szintjén a gazdasági meghatározó tényezők széles körét érintő intézkedések végrehajtása, beleértve az adókat (pl. az egészségtelen termékekre kivetett adókat), munkaerőpiaci programok indítása, egészségügyi és biztonsági előírások, valamint a környezetvédelem.
- Olyan szociális, környezetvédelmi és gazdasági védelmi rendszerek közös kidolgozása, amelyek támogatják a munkavállalókat/lakosságot a gazdasági átmenet során, és nem súlyosbítják az egyenlőtlenségeket.
- A munkaügyi és a pénzügyminisztérium közösen vizsgálja meg az egyetemes bérmodellek követelményeit és alkalmasságát.
- A nemzeti és helyi kormányok minden szinten előmozdítják és támogatják a szociális párbeszéd mechanizmusait.
- Az egészségügyi minisztériumok értékelik az egyenlőtlenségeket az egészségüggyel kapcsolatos szakpolitikák és programok fejlesztésének tájékoztatásához.
- A szociális, egészségügyi, munkaügyi és társadalombiztosítási minisztériumok együttműködve erősítik a szociális és jóléti struktúrát annak érdekében, hogy senki se maradjon ki.
- Az igazságügyi, az egészségügyi és a szociális minisztériumok civil társadalmi szervezetekkel együttműködve dolgoznak ki olyan programokat, amelyek a társadalmi nemzeti alapú és a családon belüli erőszak megelőzését is magukban foglalják.

- Gyermekevédelmi rendszerek bevezetése/megerősítése, amelyeket jellemzően az igazságügyi, oktatási, egészségügyi, ifjúsági és sportminisztériumok közösen dolgoznak ki.
- A szociális és jóléti politika pénzügyi vagy természetbeni támogatást biztosít a nem fizetett gondozóknak.
- Az egészség és jólét érdekében a közszféra kapacitásának kiépítéséhez a kormányoknak elő kell mozdítaniuk a jó kormányzást, bizalmat kell építeniük, lehetővé kell tenniük a közösség részvételét a politikai döntéshozatalban, és elszámoltathatósági mechanizmusokat kell létrehozniuk.

3. Stratégiai irány: Az emberi fejlődést szolgáló, méltányos gazdaságok kialakítása és végrehajtásának támogatása

Az elterjedt gazdasági modellek bizonyítottan emberi és környezeti károkat okoznak. Az országok egyre inkább olyan új gazdasági és hosszú távú költségvetési tervezési modelleket fontolgatnak, amelyek igazságosabbak, és az embereket és a bolygót helyezik a középpontba. A "jóléti gazdaság" olyan önmagát erősítő ciklusok létrehozásaként határozható meg, amelyekben a polgárok jóléte, a gazdasági jólét, a stabilitás és az ellenálló képesség egymást kiegészítik és kölcsönösen támogatják, és amelyekben „...a pozitív makro-gazdasági eredmények lehetővé teszik [az országok] számára, hogy a jóléti beruházásokat hosszú távon fenntartsák” (OECD).

A WHO Mindenki Egészségének Gazdaságtana Tanácsának folyamatban lévő munkája szorosan kapcsolódik ehhez a stratégiai irányhoz, és a *Tanács tájékoztató sorozatának* ⁷ számos ajánlása beépült az alábbiakban vázolt szakpolitikai irányokba és beavatkozási példákba.

A Tanács három fő célkitűzést javasol, amelyek az egészséget mindenki számára és a jólétet a társadalmak sikerének központi elemeként értékelik:

- A bolygó egészségének megbecsülése, beleértve az olyan alapvető javakat, mint a tiszta víz, a tiszta levegő és a stabil éghajlat.
- A különböző társadalmi alapok és tevékenységek olyan értékelése, amelyek elősegítik a méltányosságot, beleértve a társadalmi kohéziót, a rászorulókat támogatását és a közösségek gyarapodásának lehetővé tételét.
- Az emberi egészség és jólét megbecsülése, hogy minden ember képes legyen a fizikai, szellemi és érzelmi boldogulásra, és rendelkezzen azokkal a képességekkel és szabadsággal, amelyek szükségesek ahhoz, hogy méltóságteljes, lehetőségekkel teli és közösségi életet élhessen.

Ezen változtatások révén a jóléti gazdaságok szándékosan eltérnek a hagyományosabb modellektől olyan megközelítések felé, amelyek a dinamikus képességek felhasználásával előmozdítják a népesség egészségét. Ez lehetővé teszi a kormányok számára, hogy új folyamatokat hozzanak létre, és aktívan használják a rendelkezésre álló pénzügyi eszközöket, hogy reagáljanak a változó kihívásokra és egészségügyi veszélyekre. Miközben az ilyen modellek a gazdasági növekedés

⁷ Számos példát a WHO Egészségügyi Tanácsának az "Egészségügy gazdasági kérdései mindenkinek" című tanácskozássorozatából merítettünk. Genf: <https://www.who.int/groups/who-council-on-the-economics-of-health-for-all> Hozzáférés: 2023. április 5.

lehetőségeinek megteremtése érdekében tesznek majd erőfeszítéseket, az egészséges élet lehetőségeinek és eredményeinek egyenlőségét, valamint a bolygó fenntarthatóságát helyezik előtérbe. A jóléti gazdaságok olyan kormányzási struktúrákat támogatnak, amelyek kielégítik az alapvető emberi szükségleteket, egyenlő esélyeket biztosítanak az embereknek a felemelkedésre, a társadalmi befogadás és stabilitás érzetét keltik, biztosítják a tisztességes munkát és a tisztességes kereskedelmet, egyetemes szociális védelmi rendszereket kínálnak, és fenntartják a termelési és fogyasztási rendszereket. Eközben az ilyen rendszerek visszaszorítják a strukturális megkülönböztetést, fenntartják az átmenetet és segítenek megőrizni a természetes ökoszisztémákat.

A jóléti gazdaságok előrehaladásának mutatói nem kizárólag a növekedésre összpontosítanak, hanem figyelembe veszik a társadalmi és környezeti szükségleteket, valamint a kiteljesedés és az értékesség különböző szempontjait is. Jelenleg egyre nagyobb lendületet kap a különböző intézkedések alkalmazása annak jobb értékelésére, hogy a nemzetek és lakosságaik hogyan haladnak az életminőség javításában. Az átfogó nemzetközi jóléti keretrendszerek, mint például a fenntartható fejlődési célok, az OECD Jobb élet indexe és a WHO Egészséggazdaságtani Tanácsa által kiemelt "fánk" közgazdasági modell⁸, az emberek életében fontos paraméterek széles körét figyelik és hasonlítják össze, a bolygó egészségétől kezdve a lakhatáson át a munkahelyek minőségéig.

Az irányítás és az előrehaladás nyomon követésének ilyen irányú változása csak akkor lehet hatékony, ha azt megfelelő költségvetési és pénzügyi mechanizmusok (beleértve az adókat, a beruházásokat és a támogatásokat) támogatják, amelyek

biztosítják, hogy a beruházásokat egészséget „termelő” tevékenységekre irányítják. Számos kormány hozott létre jóllétközpontú költségvetési modelleket meghatározott célokkal és célkitűzésekkel (pl. az Európai Unió egyes országai, Bhután, Kanada, Izland, az Egyesült Arab Emírségek és Új-Zéland).

A globális intézményeknek támogatniuk kell az ilyen nemzeti erőfeszítéseket, ugyanakkor a nemzeti kormányoknak meg kell teremteniük a kísérletezés és a tanulás helyi szintű lehetőségeit, beleértve a civil társadalom független szerepének megerősítését, hogy a kormányt és a magánszektor érdekérvényesítésre és elszámoltathatóságra bírja a politikáik és intézkedéseik tekintetében.

Szakpolitikai irányok

- A kormányok fontolják meg az olyan monetáris és fiskális politikákat, amelyek enyhíthetik az egyenlőtlenségeket, prioritásként kezelik az egészséget, és biztosítják az emberek és a bolygó jóllétét.
- Olyan pénzügyi struktúrát és gazdasági rendszert kell kialakítani, amely az egészséget az értékrendünk középpontjába helyezi, és amely elősegíti az egészséges népesség és az ellenálló gazdaságok kialakulását.
- A dinamikus képességek felhasználása és bővítése a gazdasági növekedésnek az egészség irányába történő orientálása érdekében, valamint a társadalmak jóllétét fenyegető társadalmi kihívásokra való reagálási képesség.
- A kormányoknak a piaci hiányosságok kijavításán túlmenően a közjó érdekében irányított egészségügyi innovációs ökoszisztémát kell létrehozniuk.
- A lakosság egészségét károsító vagy a természetes ökoszisztémát veszé-

⁸ Fordító: Ehhez lásd még: [Vizuális kivonat: Az emberiség iránytűje a 21. században](#)

lyezettető termékek és szolgáltatások termelésének és fogyasztásának ösztönzésének megszüntetése, és a beruházások átirányítása az egészséget elősegítő alternatívák felé, amelyek hosszú távon jobban tükrözik az érdekelt felek értékét.

- A "szennyező fizet" elv szisztematikus alkalmazása, ami azt jelenti, hogy a termékek és szolgáltatások előállításának és fogyasztásának egészségügyi és környezeti költségei az ilyen termékek és szolgáltatások termelőire hárulnak.
- Támogassa a munkavállalók egészségét és jóllétét elősegítő programokat és kezdeményezéseket, és biztosítsa az egészséges munkakörnyezetet, különösen az alacsony jövedelmű munkahelyek esetében.
- Teret kell teremteni a jóllétbe történő állami beruházások számára, többek között az ágazatok közötti beruházások társhasznainak és -költségeinek figyelembevételével.
- Alkalmazza az "Egészséget minden szakpolitikában" elveket a gazdasági ágazatokban, beleértve a lakhatást, az élelmiszereket, az energiát, a közlekedést, az oktatást és másokat, hogy biztosítsa minden ember alapvető szükségleteinek kielégítését.
- A GDP-n túli gazdasági fejlődési mérőszámok felé történő elmozdulás.
- A központi és befektetési bankok szerepének erősítése a jólléti gazdaságokba való befektetés részeként.

Példák a nemzeti szintű beavatkozásokra

- A kormányoknak olyan gazdaságpolitikákat és megközelítéseket kell kialakítaniuk, amelyeket a közérdek vezérel. Ide sorolható például a feltételrendszer bevezetése

tése az állami beruházásokhoz a köz- és magánszféra közötti szimbiózis kialakítására, a megfelelő hozzájárulásokat tükröző alacsonyabb árképzés, a technológia- és tudástranszfer ösztönzése, a vállalatirányítási modellek reformja az érdekelt felek értékének hosszú távú jobb megjelenítése érdekében, hosszú távú állami hitelintézetek létrehozása és a bankhitelek egészségügyi beruházásokba való irányítása, az egészségügyi magánpiacok működésének és finanszírozásának közérdekű szabályozása.

- A kormányok határozzák meg és alkalmazzák azokat a megközelítéseket és eszközöket, amelyek támogathatják az egészség és a jóllét elérését, például az eredményalapú költségvetés-tervezést, a "jólléti költségvetést", a küldetésorientált stratégiai beszerzést és az ezt lehetővé tevő digitális infrastruktúrát.
- A kormányok fontolják meg az olyan monetáris és fiskális politikákat, amelyek enyhíthetik az egyenlőtlenségeket és hozzájárulhatnak az egészséghez és a jólléthez, például az adóalap kiszélesítése, a progresszív adózás, a pénzügyi műveltséget növelő programok, valamint az egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést korlátozó pénzügyi akadályok felszámolásának támogatása.
- A pénzügyminisztériumoknak el kell kerülniük, hogy a gazdasági visszaesés idején csökkentsék az előirányzatokat, és folytatniuk kell az egészségügyi beruházásokat, felismerve, hogy ezek a beruházások hozzájárulnak az ellenálló képesség, a gazdasági stabilitás

és a növekedés megteremtéséhez.

- A köz- és a magánszektor – és a civil társadalmi szervezetek – közötti együttműködéssel olyan "körforgásos gazdasági" modelleket lehet kidolgozni és megvalósítani, amelyek megszüntetik a hulladékot és a szennyezést, körforgásba hozzák a termékeket és az anyagokat, és regenerálják a természetet.
- A nemzeti pénzügyi és beruházási politikáknak fontolóra kell venniük az emberi egészséget és a környezeti fenntarthatóságot elősegítő alapanyagokba történő beruházásokra, termelésre és/vagy fogyasztásra irányuló támogatások és ösztönzők bevezetését.
- A közsféra kialakítása az innovációs ökoszisztéma közérdekű és küldetésorientált irányítása érdekében.
- Kormányok, multilaterális szervezetek és nemzetek feletti csoportok létrehozása, hogy átalakítsák és legyőzzék az egészségügyi beruházásokat akadályozó gondolkodásmódot.
- A jólétre épülő költségvetési rendszerek támogatása, biztosítva, hogy a beruházások a jólét megteremtésére és a bolygó védelmére irányuljanak.
- A nagyvárosi önkormányzatok vagy települések célja lehet az "egészséges városok" kialakításának felgyorsítása, melyek az egészséget, a közösségi és társadalmi jólétet, a méltányosságot és a fenntartható fejlődést helyezik a helyi politikák, stratégiák és programok középpontjába.
- Finanszírozási mechanizmusok és partnerségek létrehozása, többek között a magánszektorral, az

egészségfejlesztés minden szinten történő előmozdítása érdekében, jellemzően a pénzügyminisztérium és az egészségügyi minisztérium közös felügyelete alatt.

- A multiszektorális bizottságoknak rendszeres egészségügyi hatásvizsgálatokat kell végezniük a szakpolitikákról (pl. adósságelengedés, földreform, energiaár- és bérleti díjplafonok, bérleti díjplafonok, a földterületekhez kötődő feltételek a pénzügyi mentőcsomagokhoz és a megfizethető tömegközlekedési politikákhoz), hogy biztosítsák, hogy ezek az egészségügyi és méltányossági szempontokat is figyelembe vegyék.
- Az egészségügyi minisztériumoknak és a köz- és magánszektorbeli partnereknek törekedniük kell arra, hogy azonosítsák és támogassák az egészségfejlesztésben részt vevő érintettek és intézmények közötti keresztirányú együttműködés, adat- és tudásmegosztás lehetőségeit.

4. Stratégiai irányvonal: A méltányos, általános egészségügyi ellátás előmozdítása az egészségügyi alapellátás, az egészségfejlesztés és a megelőző szolgáltatások révén

Gazdasági vagy politikai helyzettől függetlenül minden országnak kihívásokkal kell szembenéznie, ha lakosságának általános egészségügyi ellátást és magas színvonalú egészségügyi szolgáltatásokhoz való hozzáférést szeretne biztosítani. Az *Alma-Atai Nyilatkozattal* és az *Asztanai Nyilatkozattal* (2018) összhangban az általános egészségügyi ellátásra való törekvés biztosítja az erőforrások méltányos elosztását a teljes életpálya és betegút vonat-

kozásában az egészségfejlesztéstől, a betegségmegelőzéstől, az ápolástól és a rehabilitációtól a palliatív ellátásig, valamint a mentális jólét előmozdítását az egészségügyi szolgáltatások átalakítása során, továbbá az egészségügyi dolgozók ápolását és védelmét.

Az általános egészségügyi ellátás elérése a társadalmi jólét részeként megköveteli az egészségügyi rendszerek megerősítését, hogy az emberek a környezetük, szükségleteik és választásaik alapján időben hozzáférhessenek az egészségüket és jólétüket szolgáló szolgáltatásokhoz. A méltányos általános egészségügyi ellátás előmozdítása az egészségügyi alapellátás, az egészségfejlesztés és a megelőző szolgáltatások révén megköveteli, hogy az országok biztosítsák az átfogó integrált egészségügyi szolgáltatásokat, amelyek központi elemként magukban foglalják az alapellátást, valamint a népegészségügyi szemléletet és funkciókat, a multiszektorális szakpolitikák és intézkedések foglalkoznak az egészséget befolyásoló strukturális és tágabb meghatározó tényezőkkel; valamint az egyének, családok és közösségek bevonása és felhatalmazása a fokozott társadalmi részvétel és a fokozott öngondoskodás érdekében. Az életút-alapú megközelítés alkalmazása optimalizálja az emberek egészségét és jólétét, és az élet minden szakaszában javítja az egészségre való törekvés és az egészség megőrzésének lehetőségeit.

A nem fertőző betegségek a mentális egészség mellett az emberek egészségét és jólétét befolyásoló jelentős tényezők. Ezért az egészségügyi ellátórendszernek biztosítania kell, hogy a nem fertőző betegségek, beleértve a mentális egészséget is, megfelelő fenntartható finanszírozás mellett beépüljenek az egészségügyi ellátási csomagok kialakításának folyamatába. Ez segíteni fogja a nem fertőző betegségek megelőzését és kezelését, a katasztrofális egészségügyi kiadá-

sok megelőzését, valamint az egészségügyi eredmények és a családok terhei közötti egyenlőtlenségek súlyosbodásának elkerülését.

Az értékesnek tartott egészségügyi rendszer a helyi ökoszisztéma része, és beágyazódik az általa kiszolgált közösségekbe. A betegségek megelőzése és kezelése érdekében nyújtható alapvető egészségügyi szolgáltatásokon túlmenően az egészségügyi alapellátás hozzájárul az egyének és közösségeik jólétének és életminőségének javításához nemcsak azáltal, hogy az emberek számára ismereteket és készségeket biztosít, amelyek révén maguk kontrollálhatják saját és családjuk egészségét, hanem a társadalmi részvétel és elkötelezettség révén is. Ez az emberközpontú egészségügyi alapellátáson alapuló befogadó megközelítés várhatóan hozzájárul a méltányos egészségügyi ellátás eléréséhez, valamint a társadalom ellenálló képességének és jólétének növeléséhez.

Szakpolitikai irányok

- Az általános egészségügyi ellátás előmozdítása az egészségügyi alapellátás irányába történő elmozdulással.
- A népegészségügyi személyzet megerősítése és képzése, és megfelelő finanszírozási mechanizmus biztosítása.
- Az egészségfejlesztési folyamatok és szolgáltatások integrálása az átalakított egészségügyi szolgáltatásokba.
- A nem fertőző betegségek integrált kezelése érdekében az alacsony erőforrásokkal rendelkező alapellátási intézmények létrehozása a következők révén:
 - A WHO Nem Fertőző Betegségekkel Kapcsolatos Alapvető Beavatkozások Csomagjának biztosítása az egészségügyi alapellátás számára

- az alacsony erőforrásokkal rendelkező és sérülékeny környezetben.
- Dohányzás-ellenőrzési kezdeményezések és politikák, beleértve a *WHO Dohányzás-ellenőrzési Keret-egyezményét* és a hozzá kapcsolódó eszközöket.
- A fizikai aktivitás és az aktív életmód támogatása az egész életúton át.
- Bevált jogi és adózási intézkedések alkalmazása az alkohol káros használata, valamint az egészségre gyakorolt hatása csökkentése érdekében.
- A WHO és az ENSZ egészséggel és környezettel kapcsolatos útmutatásaiból összeállított WHO-gyűjteményben és más ENSZ-iránymutatásokban felvázolt intézkedések végrehajtása a légszennyezés egészségre gyakorolt hatásainak és más, az egészségre ható környezeti kockázati tényezőknek a kezelése érdekében.
- A mentális egészség és jólét, valamint a pozitív mentális egészséget létrehozó feltételek előmozdítása, beleértve a tudatosságot és a támogatást.
- A gyermekkori elhízás elleni küzdelem, valamint az élelmiszerek és a cukorral édesített italok gyermekeknek történő forgalmazásának szabályozására irányuló jogi és adóügyi intézkedések végrehajtásának támogatása.
- Nemzeti koordinációs struktúrák és programok kiépítése a lakosság és egyes veszélyeztetett csoportok egészségügyi ismereteinek bővítése érdekében.
- Szociális infrastruktúra létrehozása az emberek és közösségek bevonása és felhatalmazása érdekében.
- A transzdiszciplináris, egészségügyi alapellátás irányuló kutatás előmoz-

dítása a szakpolitikák kialakításának tájékoztatására.

- Az áruk egészségügyi hatásvizsgálatainak elvégzése a lakosság, különösen a veszélyeztetett vagy hátrányos helyzetű csoportok körében.

Példák a nemzeti szintű beavatkozásokra

- Állami és magánegészségbiztosítási formák az előfinanszírozási mechanizmusok (pl. általános egészségbiztosítás) bevezetése/javítása a zsebből történő kifizetések és a katasztrofális egészségügyi kiadások csökkentése érdekében.
- Középtávon az egészségügyi és a pénzügyminisztériumok olyan egészségügyi rendszerek irányába mozdulhatnak el, amelyek fenntartható és szolidaritáson alapuló egészségügyi finanszírozást tartalmaznak.
- Az egészségügyi minisztériumok, a kutatóintézetek és az érintett civil társadalmi szervezetek együttműködve alkalmazzák az egészségügyi hatásvizsgálatokat, hogy felmérjék az adott szakpolitikák, programok és/vagy konkrét projektek lehetséges egészségügyi hatásait a lakosságra, különösen a sérülékeny vagy hátrányos helyzetű csoportokra.
- A meglévő bizonyítékokat és az országos tapasztalatokat fel kell használni az egészségügyi irányítási rendszerek felépítéséhez, amelyek az erőforrások méltányos elosztásán alapulnak az egész életút és betegút során – az egészségfejlesztéstől, a betegségmegelőzéstől, az ápolástól és a rehabilitációtól a palliatív ellátásig –,

hogy minden egyén és közösség az alapvető, minőségi egészségügyi szolgáltatások teljes spektrumát megkapja az egész életpálya során. Ennek során hasznosítani kell a nemzeti kormányok, a végrehajtási partnerek és az adományozói kezdeményezések tapasztalatait.

- Az egészségügyi minisztériumok a magánszektorral és a szakszervezetekkel/tömegszervezetekkel együttműködve erősítsék meg a támogatási és koordinációs struktúrákat, hogy az egészségfejlesztés olyan helyszíneken valósuljon meg, mint a munkahelyek, iskolák és közösségek.
- Az egészségügyi minisztériumoknak fontolóra kell venniük az [Átfogó Mentális Egészségügyi Cselekvés Terv 2013–2030](#) ajánlás végrehajtását.
- Az egészségügyi minisztériumok a mezőgazdasági minisztériumokkal és a magánszektorral együttműködve bevezetik és előmozdítják az egészséges táplálkozási és szoptatási stratégiákat.
- Az egészségügyi minisztériumoknak a vállalatokkal és más munkáltatókkal, munkavállalói szakszervezetekkel és tömegszervezetekkel partnerségben meg kell fontolniuk az időszakos egészségügyi vizsgálatok bevezetését a nem egészségügyi környezetben (pl. munkahelyeken, iskolákban stb.) a kockázati tényezők szűrése, valamint a betegségek és a magas kockázatú egyének korai felismerése érdekében.
- Központi szinten a kormányok a [2018–2030-as Globális Testmozgási Cselekvési Terv](#) végrehajtása

révén hatékonyan támogathatják a fizikai aktivitást.

- A környezeti egészség és fenntarthatóság előmozdítása, valamint az egészségügyet támogató környezet-egészségügyi szolgáltatások nyújtása az [Egészségügy, a Környezet és az Éghajlatváltás Globális Stratégiájának \(2018–2030\)](#) végrehajtása révén. Az egyes országokban a felelős minisztériumok eltérők, de ez jellemzően érinti a környezetvédelem, az energiaügy, a mezőgazdaság, a vízkészletek, az ipar és kereskedelem, az egészségügy és a közlekedés területét.

5. Stratégiai irány: Olyan méltányos digitális rendszerek előmozdítása, amelyek közhasznú szolgáltatásokat nyújtanak, hozzájárulnak a társadalmi kohézióhoz és mentesek a kereskedelmi érdekektől

A digitális és technológiai átalakulás új lehetőségeket teremthet a társadalmi interakciók, az egészségműveltség és tudásmegosztás, valamint a hatékonyabb és eredményesebb szolgáltatásnyújtás terén. A digitális rendszerek és a digitális kirekesztés egyes jellemzői azonban elszigetelődést eredményezhetnek és súlyosbíthatják az egyenlőtlenségeket.

Az egészséget és a jóllétet veszélyeztetheti a digitális tevékenységekkel és virtuális környezetben töltött idő növekedése, az információtúterheltség, a gyűlöletbeszéd és a zaklatás, a téves információk terjesztése, valamint az egészségtelen termékek és/vagy magatartásformák marketingje. Egyes csoportok, például a vidéki népesség és az idősebb felnőttek számára potenciális akadályokat jelentenek a technológiához és az internetszolgáltatásokhoz való egyenlőtlen hozzáférés, valamint a digitális írástudás hiánya. A jólléti társa-

dalom felméri és ellensúlyozza a károkat és a jogfosztottságot, biztosítja az egyenlő hozzáférést, és kihasználja a technológiában rejlő lehetőségeket az emberek és a bolygó virágzása érdekében.

Szakpolitikai irányok

- Emberközpontú, átformáló digitális technológiák és szolgáltatások feltárása az igazságos digitális társadalom megvalósítása érdekében.
- Az egészséggel kapcsolatos félretájékoztatás/dezinformáció ellenőrzése, többek között a kontextusnak megfelelő szabályozással.
- A digitális és médiaműveltség javítását és előmozdítását célzó programok végrehajtása, valamint a digitális technológiákhoz való hozzáférés növelése, különösen a kiszolgáltatott közösségekben és csoportokban, valamint a különböző korosztályokban.
- A digitális kommunikációra és tájékoztatásra vonatkozó jogszabályok megerősítése, amelyek védelmet nyújtanak a személyes adatokkal való visszaélés szemben, és csökkentik a kapcsolódó sebezhetőséget.
- Intervenciók kidolgozása a lakosság egészségműveltségi szintjének nyomon követésére és javítására.

Példák a nemzeti szintű beavatkozásokra

- A technológiai ágazattal konzultálva a kormányoknak szabályozniuk és érvényre kell juttatniuk a digitális ökoszisztémán belüli ellenőrzéseket, összhangban a felhasználási lehetőségek folyamatos fejlődésével és a technológiai innováció gyors ütemével.
- Az oktatási rendszerek és a szociális jóléti programok részeként a

kormányoknak meg kell vizsgálniuk, hogyan növelhetik a digitális írástudás növelését célzó programokba történő beruházásokat, különösen a kiszolgáltatott közösségek körében.

- Az érintett civil társadalmi szervezetekkel és a magánszektorral együttműködve az egészségügyi, szociális és oktatási minisztériumoknak meg kell fontolniuk a digitális egészségügyi szolgáltatások fejlesztését és előmozdítását az egységes tervezés, a hozzáférhetőség, a befogadás és az életkor-nak való megfelelés elvei alapján.
- Társadalmi és tudományos kutatási partnerségek a mindennapi életre gyakorolt digitális hatások és a különböző népességcsoportok, közösségek és korosztályok között fennálló digitális szakadékok felmérésének megtervezése és végrehajtása érdekében.

6. Stratégiai irány: A jólét mérése és nyomon követése

A jólét és a fenntartható fejlődés mérése holisztikus megközelítést igényel, amely egyensúlyt teremt az emberek és a bolygó anyagi és nem anyagi értékei között. A fejlődés hagyományos mércéi, mint például a várható élettartam és a GDP növekedése, nem alkalmasak arra, hogy megragadják, mi a legfontosabb az emberek és közösségeik számára. A jólét eléréséhez és az embereket és a bolygót előtérbe helyező fejlődés méréséhez a nemzeti kormányzati rendszereknek egyértelmű szerepeket és felelőségeket kell biztosítaniuk a különböző ágazatok számára, a megfelelő elszámoltathatósági mechanizmusokkal együtt. Ezeket a mechanizmusokat a kapcsolódó tervek végrehajtásának társadalmi, politikai és

kormányzási környezetének ismeretében kell kialakítani.

Az ENSZ Jólét És Fenntarthatóság Mérése Munkacsoportja számos olyan területet azonosított, ahol előrelépés érhető el: a háztartásokban végzett fizetetlen munka, a háztartások jövedelmének megoszlása, a fogyasztás, megtakarítás és vagyon, a környezeti-gazdasági elszámolás, az oktatás és a humán tőke, valamint az egészség és a szociális körülmények. A Nemzeti Számlák Titkárságközi Munkacsoportja (ISWGNA, Intersecretariat Working Group on National Accounts)⁹ kutatási programot dolgozott ki a Nemzeti Számlák Rendszerének 2025-ös felülvizsgálatának támogatására. Ez a kutatási program magában foglalja a globalizációt, a digitalizációt, a jólétet és a fenntarthatóságot. A jólét mérésére tett további javaslatok közé tartozik az anyagi életszínvonal, az egészség, az oktatás, a személyes tevékenységek, beleértve a munkát, a politikai véleménynyilvánítás és a kormányzás, a társadalmi kapcsolatok és a társadalmi kapcsolatok, a környezet – a jelen és a jövő –, valamint a gazdasági és fizikai bizonytalanság. A gazdasági teljesítmény és a társadalmi haladás mérésével foglalkozó bizottság azt javasolta, hogy a GDP-t válasszák el a jólét mérésétől, és inkább a háztartásokra, valamint a jövedelem, a fogyasztás és a vagyon elosztására összpontosítsanak. Ez a terület aktívan fejlődik, és olyan alternatív mérőszámokat javasoltak, mint a gazdasági jólét mérése, a szociális egészség indexe, az emberi fejlődés indexe és a valódi haladás indexe. Az OECD Jobb Élet Indexe és az Európai Bizottság *GDP és azon túl: A haladás mérése egy változó világban* tervezete hasonló kérdésekkel

foglalkozik. Az Egyesült Nemzetek Koordinációs Vezetői Testülete a 2024-es "Csúcstalálkozó a Jövőről" előkészítéseként az *Értékelve azt, ami számít – az Egyesült Nemzetek egész rendszerére kiterjedő hozzájárulás a bruttó hazai termék (GDP) túli haladáshoz* című jelentéstervezetben¹⁰ szintén javasolt kritériumokat a GDP-n túli fejlődésre.

Szakpolitikai irányok

- Az országok kapacitásának megerősítése a részletezett adatok gyűjtésére, valamint az elemzési, stratégiai végrehajtási és elszámoltathatósági mechanizmusok felhasználására az egészségre és jólétre gyakorolt hatás fokozása érdekében, beleértve az "egészségesebb népesség milliárd" célkitűzése felé történő előrehaladást.
- Az országos adatok, az egészségügyi adatvédelmi jogszabályok, az egészségügyi rendszerek és a kapacitás megerősítése az „egészségesebb népesség milliárdja” felé tett előrehaladás és általában az egészséget meghatározó tényezők nyomon követése érdekében.
- A népegészségügyi adatok hiányosságainak kezelése, különösen a gyermekek és a nők elleni erőszak, a fejlődésben lévő gyermekek, a mentális egészség, az éghajlatra érzékeny egészségügyi kockázatok, valamint a víz és a higiénia terén.
- Az egészségfejlesztésben részt vevő érintettek és intézmények közötti transzverzális együttműködés, adat- és tudásmegosztás előmozdítása.

⁹ Intersecretariat Working Group on National Accounts (ISWGNA). <https://unstats.un.org/unsd/nationalaccount/iswgna.asp>

¹⁰ Az ENSZ Koordinációs Vezetői Testülete a meglévő mutatókra, különösen a fenntartható fejlődési célok mutatóira és a jelenlegi statisztikai keretrendszerekre építve kidolgozza a "GDP-n túli" alapvető mérőszámokat. Ezeket adott esetben beépítik e keretrendszer jövőbeli tervezeteibe: <https://unsceb.org/valuing-what-counts-united-nations-system-wide-contribution-beyond-gross-domestic-product-gdp>

- Konszenzus kialakítása az átfogó jólét-alapú mutatórendszerekről, mint a társadalmi, ökológiai és gazdasági fejlődés fő mérőszámáról.

Példák a nemzeti szintű beavatkozásokra

- Az egészségi állapot, az alapvető javakhoz való hozzáférés, a szociális védelem és a környezeti kockázatoknak (pl. a mezőgazdasági gyakorlatokhoz kapcsolódó kockázatoknak) való kitettségéről szóló nemzeti jelentések a hatékony egészségpolitika sarokkövei. A nemzeti statisztikai hivataloknak és az egészségügyre és a környezetre összpontosító nemzeti hatóságoknak kiemelt figyelmet kell fordítaniuk erre.
- A nemzetközi ügynökségekkel és a vonatkozó tapasztalatokkal rendelkező szervezetekkel együttműködve a társadalmi, ökológiai és gazdasági fejlődés mérésére jóléti alapú mutatókat kell kidolgozni és globálisan egyeztetni, amelyeket a központi kormányzati szervek nemzeti szinten alkalmaznak.
- Az egészségügyi minisztériumok, a nemzeti egészségügyi hatóságok és a nemzeti statisztikai hivatalok fejlesszék/erősítsék meg a népegészségügyi adatok gyűjtésére, összevetésére és elemzésére szolgáló rendszereket, amelyek a gyermekek és nők elleni erőszak, a fejlődésben lévő gyermekek, a pozitív mentális egészség, a klímaérzékeny egészségügyi kockázatok, valamint a víz és a higiénia kérdéseit is magukban foglalják.
- A kormányhivatalok és más ágazatok között kísérletet kell tenni

arra, hogy az egészség és a jólét járulékos előnyeinek számszerűsítésére és egy több ágazatot átfogó tudásbázis létrehozására, valamint a jelenlegi adatoknak a politika és a parlament tagjai számára történő átadására.

- Az országok adatrendszerei és az egészségesebb népesség felé tett előrehaladás nyomon követésére szolgáló kapacitása milliárdos nagyságrendű, hatékony egészségügyi információs rendszereket, valamint a fent leírt elemek közül számos elemet igényel, hogy összhangban működjenek.

V. A JÖVŐ ÚTJA

Az ebben a Keretrendszerben felvázolt stratégiai irányok és az azt követő szakpolitikai iránymutatások célja, hogy az országokat és a kulcsfontosságú érintetteket a társadalmi jólétre való holisztikus átállás megvalósításában irányítsák a Fenntartható Fejlődési Menetrend 2023-ig, különösen az egészségre és jólétre vonatkozó 3. fenntartható fejlesztési cél elérése érdekében.

A népegészségügy egyik legfontosabb funkciójaként az egészségfejlesztés biztosítja a platformot, a megközelítéseket és az eszközöket, amelyek lehetővé teszik ezt az átalakító, ágazatközi együttműködést, a közösségek felhatalmazásán keresztül a kollektív cselekvést, és végső soron a társadalmi jólét megvalósításához elengedhetetlen jó kormányzást.

A hatás értékelése és mérése ezeken a létfontosságú területeken jelenleg kidolgozás alatt áll, és figyelembe fogja venni a más nemzetközi szervezetek, köztük az OECD által végzett széles körű munkát, valamint az ENSZ főtitkárának New York-i

irodája által a GDP-n túli fejlődés mérésére irányuló, folyamatban lévő munkát.

A jövő útja magában foglalja a fenntarthatóbb, méltányosabb társadalmakra való irányított átmenetet, valamint azt, hogy az országok, régiók, városok, közösségek és kultúrák – különösen az őslakos kultúrák – tanuljanak a fenntarthatóbb, méltányosabb és ellenállóbb társadalmak megteremtésének módjáról. A WHO támogatni fogja ezt az átmenetet azáltal, hogy minden szereplőt összehoz a jóléti társadalmak víziójának megvalósítása, a bizonyítékok összegyűjtése és a technikai támogatás érdekében a tagállamokat és a partnereket a Keretrendszer végrehajtásában. Az egészség és a jólét a társadalom minden tagjának tevékenységétől függ.

Bár a jólétről szóló Keretrendszer globális szintű, a felhívás arra irányul, hogy a törekvéseket a megfelelő társadalmi, gazdasági és politikai kontextusban nemzeti és helyi intézkedésekre fordítsák le és alakítsák át. A bemutatott megközelítések a kulcsfontosságú érintettek ajánlásain és intézkedései alapján készültek, és a jólétre vonatkozó nemzeti és országok közötti menetrendhez vezető mozgósítás és cselekvés felerősítését célozzák. A szak-

politikai irányok és végrehajtási megközelítések illusztrációként szolgálnak, és az egyes stratégiai irányok csak akkor érhetők el, ha a megközelítéseket úgy választják ki, adaptálják és kombinálják, hogy azok a legmegfelelőbbek legyenek az adott országos kontextushoz, a szubnacionális joghatóságokhoz és a népességcsoportokhoz. Minden országnak ajánlott felmérni saját szükségleteit, azonosítani a hiányosságokat és lehetőségeket kidolgozni a jólétnek a jelenlegi kormányzási rendszerekbe való beépítésére és az egészségfejlesztés alkalmazására vonatkozó kapacitásának megerősítésére.

Ez a Keretrendszer a kormányzat és a társadalom egészének átalakulását igényli. A legfontosabb partnereknek, köztük a nem kormányzati és civil szervezeteknek, a tudományos és az üzleti életnek, a kormányoknak és a nemzetközi szervezeteknek konszenzuson és elszámoltathatóságon alapuló hatékony partnerségeket kell kialakítaniuk az egészségfejlesztésre és a jólétre irányuló stratégiák határozott végrehajtása érdekében. Csak az ilyen közös fellépés fogja minden országban a jóléti társadalmak irányába történő átalakulást előmozdítani, senkit sem hagyva lemaradva.

VI. HASZNOS HIVATKOZÁSOK ÉS TOVÁBBI OLVASNIVALÓK

- 10 chemicals of public health concern. (2020 June 1) Geneva: World Health Organization.
<https://www.who.int/news-room/photo-story/photo-story-detail/10-chemicals-of-public-health-concern>
- Access to a healthy environment, declared a human right by UN rights council. (2021 Oct 21) New York, United Nations. <https://news.un.org/en/story/2021/10/1102582>
- National Preventive Health Strategy 2021–2030. (2021) Canberra, Commonwealth of Australia as represented by the Department of Health. https://www.health.gov.au/sites/default/files/documents/2021/12/national-preventive-health-strategy-2021-2030_1.pdf
- Bases Conceptuales para el ejercicio de la rectoría del Ministerio de Salud. (2020) Lima. Ministerio de Salud. <https://www.gob.pe/institucion/minsa/informes-publicaciones/1127257-bases-conceptuales-para-el-ejercicio-de-la-rectoria-del-ministerio-de-salud>
- World Health Organization. Bending the trends to promote health and well-being: a strategic foresight on the future of health promotion. (2022) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240053793>
- Building back better lives: Using a well-being lens to refocus, redesign, realign and reconnect. Organisation for Economic Co-operation and Development, Paris. (2022) <https://www.oecd-ilibrary.org/de-liver/1e1ecb53-en.pdf?itemId=%2Fcontent%2Fpublication%2F1e1ecb53-en&mimeType=pdf>
- World Health Organization. Chemicals Road Map. (2017) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-FWC-PHE-EPE-17.03>
- World Health Organization. Chemical safety. (2019) Geneva. <https://cdn.who.int/media/docs/default-source/chemical-safety/infogr-he5-chemical-safety-20082019-web-spreads.pdf>
- World Health Organization. Closing the gap in a generation: health equity through action on the social determinants of health – Final report of the commission on social determinants of health. (2008) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-IER-CSDH-08.1>
- World Health Organization. Community engagement: a health promotion guide for universal health coverage in the hands of the people. (2020) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240010529>
- World Health Organization. Comprehensive Mental Health Action Plan 2013–2030. (2021) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240031029>
- World Health Organization. Compendium of WHO and other UN guidance on health and environment, 2022 update. (2022) Geneva <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HEP-ECH-EHD-22.01>
- World Health Organization, United Nations Children’s Fund. Declaration of Astana, Global Conference on Primary Health Care. (2018) Geneva. <https://www.who.int/docs/default-source/primary-health/declaration/gcphc-declaration.pdf>
- World Health Organization. Decade of action on road safety 2021–2030. (2021) Geneva. <https://www.who.int/teams/social-determinants-of-health/safety-and-mobility/decade-of-action-for-road-safety-2021-2030>
- World Health Organization. Global Action Plan for Healthy Lives and Well-being for All. (2019) Geneva. <https://www.who.int/initiatives/sdg3-global-action-plan>
- World Health Organization. Global Action Plan on Physical Activity 2018–2030. (2018) Geneva. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/272722/9789241514187-eng.pdf>
- World Health Organization. Global Framework for Development and Stewardship to Combat Antimicrobial Resistance. (2018) Geneva. <https://www.who.int/groups/framework-development-stewardship-AMR>

- World Health Organization. Global strategy and action plan on ageing and health. (2017) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241513500>
- World Health Organization. Global strategy on sealth, environment and climate change. (2020) Geneva. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331959/9789240000377-eng.pdf?ua=1#:~:text=This%20strategy%20aims%20to%20provide>
- World Health Organization. Global alcohol action plan 2022–2030 to strengthen implementation of the Global Strategy to Reduce the Harmful Use of Alcohol. (2021) Geneva. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/alcohol/alcohol-action-plan/ada-action-plan-on-alcohol_second-draft.pdf?sfvrsn=a994ba7a_3&download=true
- World Health Organization. Health in all policies: Helsinki statement. Framework for country action. (2014) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241506908>
- World Health Organization. Health literacy. The solid facts. (2013) Geneva. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/128703/e96854.pdf>
- World Health Organization. Health promotion glossary. (2021) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240038349>
- World Health Organization. Healthy cities effective approach to a rapidly changing world. (2020) Geneva. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/331946/9789240004825-eng.pdf>
- World Health Organization. Innov8 approach for reviewing national health programmes to leave no one behind: technical handbook. (2016) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241511391>
- World Health Organization. Jakarta Declaration on Leading Health Promotion into the 21st Century. (2017) Geneva. <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/fourth-conference/jakarta-declaration>
- World Health Organization. Tripartite and UNEP support OHLEP's definition of "One Health". (2021) Geneva. <https://www.who.int/news/item/01-12-2021-tripartite-and-unep-support-ohlep-s-definition-of-one-health>
- Government of Canada. Measuring What Matters: Toward a Quality of Life Strategy for Canada. (2021) Ottawa. <https://www.canada.ca/en/departement-finance/services/publications/measuring-what-matters-toward-quality-life-strategy-canada.html>
- United Nations. Millennium Development Goals. (2000) New York. <https://www.un.org/millenniumgoals>
- Government of Canada. Mobilizing Public Health Action on Climate Change in Canada. (2022) Ottawa. <https://www.canada.ca/en/public-health/corporate/publications/chief-public-health-officer-reports-state-public-health-canada/state-public-health-canada-2022/report.html>
- National Mental Health Commission of the Australian Government. National Children's Mental Health and Well-being Strategy. (2019) Canberra. <https://www.mentalhealthcommission.gov.au/projects/childrens-strategy/childrens-mental-health-wellbeing-strategy>
- World Health Organization. Noncommunicable diseases: Global monitoring framework. (2011) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/ncd-surveillance-global-monitoring-framework>
- World Health Organization. New report highlights the impact of changes in environment on One Health. (2022) Geneva. <https://www.who.int/europe/news/item/01-07-2022-new-report-highlights-the-impact-of-changes-in-environment-on-one-health>
- World Health Organization. Ottawa Charter for Health Promotion. (1986) Geneva. <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/first-global-conference#:~:text=The%20Ottawa%20Charter%20for%20Health%20Promotion&text=This%20conference%20was%20primarily%20a.concerns%20in%20all%20other%20regions>

- World Health Organization. Our planet, our health. (2022) Geneva. <https://www.who.int/campaigns/world-health-day/2022/recommended-actions-to-protect-our-planet-our-health>
- United Nations. Political Declaration of the High-level Meeting on Universal Health Coverage "Universal health coverage: moving together to build a healthier world". (2019) New York. <https://www.un.org/pga/73/wp-content/uploads/sites/53/2019/07/FINAL-draft-UHC-Political-Declaration.pdf>
- World Health Organization. Reducing health inequities through action on the social determinants of health (WHA62.14). 2009. Geneva. https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/A62/A62_R14-en.pdf
- World Health Organization. Set of recommendations on the marketing of foods and non-alcoholic beverages to children. (2012) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789241500210>
- World Health Organization. Social determinants of health: outcome of the World Conference on Social Determinants of Health (Rio de Janeiro, Brazil, October 2011) Report by the Secretariat. (2011) Geneva. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/23747>
- United Nations Environment Programme. Strategic approach and sound management of chemicals and waste beyond 2020 - The Intersessional Process. (2020) Nairobi. <https://www.saicm.org/Beyond2020/IntersessionalProcess/tabid/5500/language/en-US/Default.aspx>
- The WHO Council on the Economics of Health for All. Strengthening public sector capacity, budgets and dynamic capabilities towards Health for All. (2022) Geneva. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/council-on-the-economics-of-health-for-all/who_councileh4a_councilbrief4.pdf
- World Health Organization. Stronger collaboration for an equitable and resilient recovery towards the health-related Sustainable Development Goals, incentivizing collaboration. (2022) Geneva. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/354381>
- United Nations Environment Programme. Summary for policymakers – Environmental dimensions of antimicrobial resistance. (2020) Nairobi. <https://www.unep.org/resources/report/summary-policymakers-environmental-dimensions-antimicrobial-resistance>
- United Nations. Sustainable Transport, Sustainable Development. Interagency Report – Second Global Sustainable Transport Conference. (2021) New York. https://sdgs.un.org/sites/default/files/2021-10/Transportation%20Report%202021_FullReport_Digital.pdf
- World Health Organization. Regional Office for Europe. The Alma-Ata Declaration of 1978. (1978) Geneva. <https://apps.who.int/iris/handle/10665/347879>
- World Health Organization. The Bangkok Charter for Health Promotion in a Globalized World. (2005) Geneva. <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/sixth-global-conference/the-bangkok-charter>
- Dexter SB, Salmond KK, Payne L, Chia MC, Di Ruggiero E, Mahato S. (2021) The art and science of a strategic grantmaker: the experience of the Public Health Agency of Canada's Innovation Strategy. Canadian Journal of Public Health 112:186–203. <https://link.springer.com/article/10.17269/s41997-021-00512-9>
- World Health Organization. The case for investing in public health. (2014) Geneva. 2014 (https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0009/278073/Case-Investing-Public-Health.pdf)
- Commonwealth Government of Australia. The National Mental Health and Suicide Prevention Agreement. (2023) Canberra. <https://federalfinancialrelations.gov.au/agreements/mental-health-suicide-prevention-agreement>
- The Public Health Agency of Canada – Innovation Strategy. (2021) Canadian Journal of Public Health. 112 (supplement issue 2) <https://link.springer.com/journal/41997/volumes-and-issues/112-2/supplement>
- World Health Organization. The public health impact of chemicals: knowns and unknowns – data addendum for 2019. (2019) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/WHO-HEP-FCH-EHD-21.01>

- World Health Organization. The Rio Political Declaration on the Social Determinants of Health. (2011) Geneva. <https://www.who.int/publications/m/item/rio-political-declaration-on-social-determinants-of-health#:~:text=The%20declaration%20expresses%20global%20political,national%20action%20plans%20and%20strategies>
- Organisation for Economic Co-operation and Development. The Short and Winding Road to 2030: Measuring Distance to the SDG Targets. (2022) Paris. <https://www.oecd.org/wise/The-short-and-winding-road-to-2030-Policy-Insights-September-2022.pdf>
- World Health Organization. The Triple Billion Targets. (2019) Geneva. <https://www.who.int/about/what-we-do/thirteenth-general-programme-of-work-2019---2023>
- World Health Organization. The WHO Framework Convention on Tobacco Control: an overview. (2021) Geneva. [https://fctc.who.int/publications/m/item/the-who-framework-convention-on-tobacco-control-an-overview#:~:text=The%20WHO%20Framework%20Convention%20on%20Tobacco%20Control%20\(WHO%20FCTC\)%20is,globalization%20of%20the%20tobacco%20epidemic](https://fctc.who.int/publications/m/item/the-who-framework-convention-on-tobacco-control-an-overview#:~:text=The%20WHO%20Framework%20Convention%20on%20Tobacco%20Control%20(WHO%20FCTC)%20is,globalization%20of%20the%20tobacco%20epidemic)
- World Health Organization. The 9th Global Conference on Health Promotion, Shanghai. (2016) Geneva. <https://www.who.int/teams/health-promotion/enhanced-wellbeing/ninth-global-conference>
- World Health Organization. Tackling food marketing to children in a digital world: trans-disciplinary perspectives. (2016) Geneva. https://www.euro.who.int/__data/assets/pdf_file/0017/322226/Tackling-food-marketing-children-digital-world-trans-disciplinary-perspectives-en.pdf
- World Health Organization. Thirteenth General Programme of Work 2019–2023. (2019) Geneva. <https://apps.who.int/iris/bitstream/handle/10665/324775/WHO-PRP-18.1-eng.pdf>
- United Nations. Transforming our World: The 2030 Agenda for Sustainable Development. (2015) New York. <https://sdgs.un.org/publications/transforming-our-world-2030-agenda-sustainable-development-17981>
- The WHO Council on the Economics of Health for All. Valuing Health for All: Rethinking and building a whole-of-society approach. (2022) Geneva. https://cdn.who.int/media/docs/default-source/council-on-the-economics-of-health-for-all/who_councilbrief3.pdf
- World Health Organization. WHA75.19 resolution on Well-being and health promotion. (2022) Geneva. https://apps.who.int/gb/ebwha/pdf_files/WHA75/A75_R19-en.pdf
- The WHO Council on the Economics of Health for All. What is at stake at COP27? Our last chance to achieve a healthy future for humanity. Statement by the WHO Council on the Economics of Health for All. (2022) Geneva. <https://www.who.int/publications/m/item/what-is-at-stake-at-cop27--our-last-chance-to-achieve-a-healthy-future-for-humanity>
- World Health Organization. WHO manifesto for a healthy recovery from COVID-19. (2020) https://re-liefweb.int/report/world/who-manifesto-healthy-recovery-covid-19?gclid=CjwKCAiApvebBhAvEi-wAe7mHSIxLEi-XAbF2Z-x-19sjwzG9V0vXQI9mXDsixiAusrjEXxGg8_ADLBoCQa4QAvD_BwE
- World Health Organization. WHO global air quality guidelines: particulate matter (PM2.5 and PM10), ozone, nitrogen dioxide, sulfur dioxide and carbon monoxide. (2021) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240034228>
- World Health Organization. WHO global strategy on health, environment and climate change: the transformation needed to improve lives and wellbeing sustainably through healthy environments. (2020) Geneva. <https://www.who.int/publications/i/item/9789240000377>
- World Health Organization. WHO package of essential noncommunicable (PEN) disease interventions for primary health care. (2020) Geneva. <https://www.who.int/activities/integrated-management-of-ncds>
- World Health Organization. Working for Health 2022–2030 Action Plan adopted by Seventy-fifth World Health Assembly. (2022) Geneva. <https://www.who.int/news/item/02-06-2022->

[w4h_wha75#:~:text=COVID%2D19%20response-.Work-ing%20for%20Health%202022%E2%80%932030%20Action%20Plan%20adopted.Sev-enty%2Dfifth%20World%20Health%20Assembly](#)

United Nations. Valuing What Counts A UN Systemwide Contribution on progress beyond Gross Domestic Product (GDP). (2022) New York. <https://www.cepal.org/sites/default/files/presentations/beyondgdp-unctad-anu-peltola-2022.pdf>

Honlapok

World Health Organization. Air pollution. Geneva. <https://www.who.int/health-topics/air-pollution>

United Nations Environment Programme. Caring for the environment helps to care for your mental health. (2019) Nairobi. <https://www.unep.org/news-and-stories/story/caring-environment-helps-care-your-mental-health>

World Health Organization. Environmental health. Geneva. <https://www.who.int/health-topics/environmental-health>

World Health Organization. MPOWER [Fight against the global tobacco epidemic through MPOWER Strategy]. Geneva. <https://www.who.int/initiatives/mpower>

World Health Organization. Health impact assessment (HIA) tools and methods. Geneva. <https://www.who.int/tools/health-impact-assessments>

World Health Organization. Health promotion. Geneva. <https://www.who.int/health-topics/health-promotion>

World Health Organization. Healthier populations. Geneva. <https://www.who.int/our-work/healthier-populations>

World Health Organization. Healthy People 2030 Framework. Geneva. <https://health.gov/healthypeople/about/healthy-people-2030-framework>

International Network of Health-promoting Hospitals and Health Services. Hamburg. <https://www.hphnet.org>

United States Department of Health and Human Services. Move Your Way® Community Resources. (2021) Washington DC. <https://health.gov/our-work/nutrition-physical-activity/move-your-way-community-resources>

World Health Organization. Primary health care. (2021) Geneva. <https://www.who.int/news-room/fact-sheets/detail/primary-health-care>

World Health Organization. Social determinants of health. Geneva. <https://www.who.int/health-topics/social-determinants-of-health>

United Nations Environment Programme. Strategic approaches to International Chemicals Management. Geneva. <https://www.saicm.org>

United Nations Climate Change What is the Triple Planetary Crisis? (2022) Bonn. <https://unfccc.int/blog/what-is-the-triple-planetary-crisis>

Organisation for Economic Co-operation and Development. Centre on Well-being, Inclusion, Sustainability and Equal Opportunity (WISE). Paris. <https://www.oecd.org/wise>

KÖSZÖNETNYILVÁNÍTÁS

A cikk elkészítését a Magyar Tudományos Akadémia Közoktatás-fejlesztési Kutatási Programja támogatta.

INFORMÁCIÓK A SZERZŐRŐL

Vitrai József

Széchenyi István Egyetem, Egészség- és Sporttudományi Kar, Preventív Egészségtudományi Tanszék, Győr
vitrai.jozsef@gmail.com

CIKKINFORMÁCIÓK

Beküldve: 2023. 08. 01.

Elfogadva: 2023. 08. 01.

Megjelentetve: 2023. 09. 10.

Copyright © 2022 Vitrai József. Kiadó: Magyar Népegészségügy Megújításáért Egyesület. Ez egy nyílt hozzáféré-
sű cikk a CC-BY-SA-4.0 licenstszerződés alapján.